

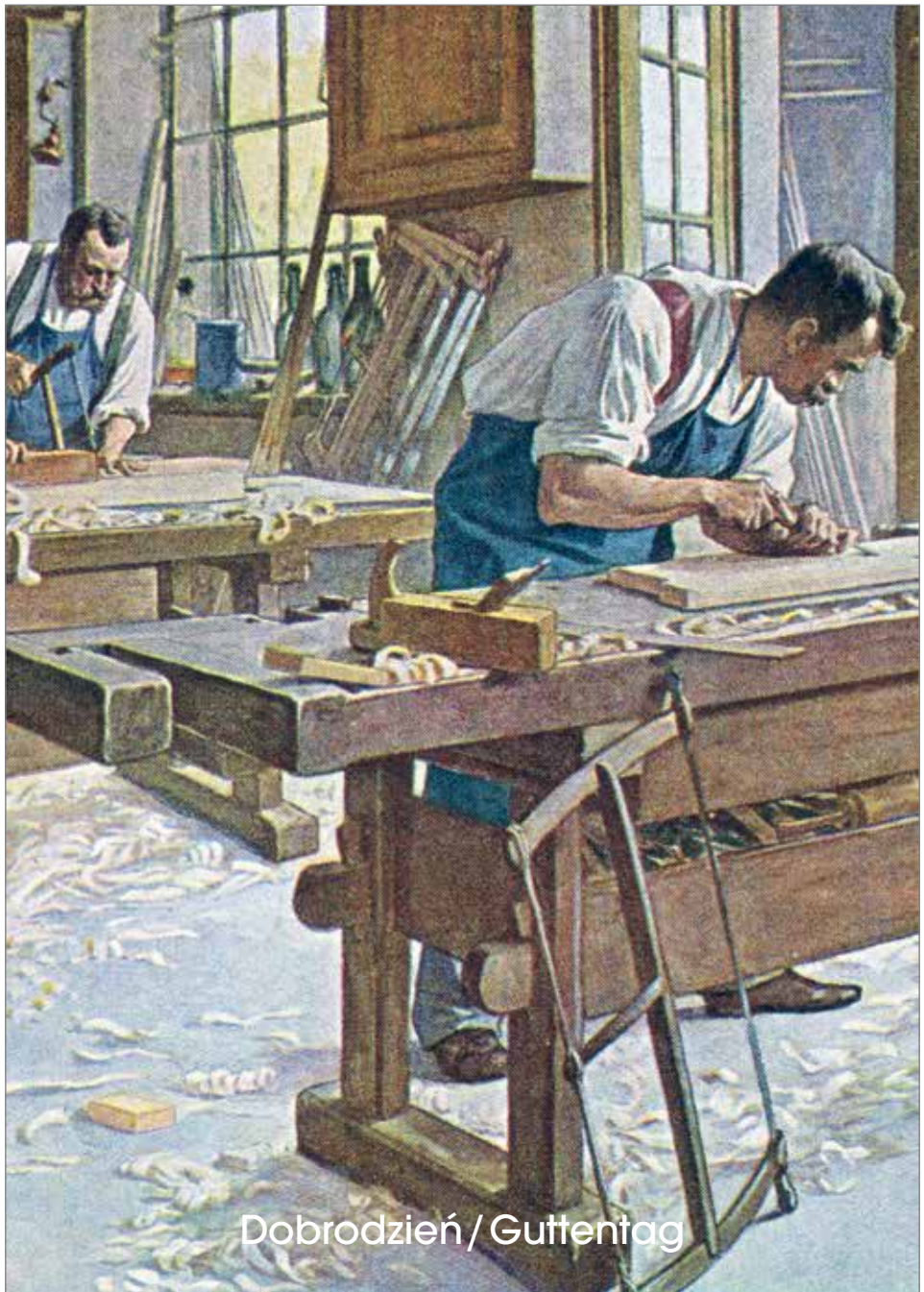
HISTORIA DOBRODZIĘŃSKIEGO RZEMIOSŁA GESCHICHTE DES GUTTENTAGER HANDWERKS PAWEŁ MROZEK

ZESZYT DOBRODZIĘŃSKI 2024

Historia dobrodzińskiego rzemiosła w obrazach
Geschichte des Guttentager Handwerks in Bildern

Dobrodzień / Guttentag

Miasto stolarzy. Przedsiębiorstwa rodzinne od pokoleń
Die Stadt der Tischler. Familienbetriebe seit Generationen

Paweł Mrozek

HISTORIA DOBRODZIĘŃSKIEGO RZEMIOSŁA
GESCHICHTE DES GUTTENTAGER HANDWERKS

MUZEUM REGIONALNE W DOBRODZIENIU
2024

Projekt serii wydawniczej Zeszyty Dobrodzieńskie,
opracowanie graficzne i przygotowanie do druku

Paweł Mrozek

<http://dobrodzien.art>

Druk

**Drukarnia Świętego Krzyża
w Opolu**

Wydawca

**Gminny Ośrodek Kultury, Sportu
i Biblioteka Publiczna**

<https://goksibpdobrodzien.pl>

Wydanie I

ISBN 978-83-962433-4-8

Szanowni Mieszkańcy,

21 grudnia 2023 roku Rada Miejska w Dobrodzieniu podjęła uchwałę w sprawie ogłoszenia roku 2024 Rokiem Jubileuszu 650-lecia Nadania Dobrodzieniowi Praw Miejskich, pragnąc w ten sposób uczcić 650-rocznicę lokacji Dobrodzienia (Dobrodzina) na prawie magdeburskim przez księcia Władysława II Opolczyka.

To nie jest jednak jedyny jubileusz przypadający na rok 2024. Przeciwnie, jest to rok obfitujący w rocznice, o których warto pamiętać i nad którymi warto się pochylić, ponieważ są niezwykle ważne dla historii Ziemi Dobrodzieńskiej.

Obchodzimy bowiem: 1040. rocznicę pobytu w dobrodzieńskiej osadzie biskupa Wojciecha (984), 745. rocznicę założenia miejscowości (1279), 640. rocznicę nadania dodatkowych przywilejów przez księcia Władysława Opolczyka (1384), 170. rocznicę wybudowania po wielkim pożarze nowego kościoła pw. Marii Magdaleny (1854), 140. rocznicę założenia straży pożarnej w Dobrodzieniu (1884), 130. rocznicę otwarcia szpitala pn. „Fundacja Królowej Caroli” (1894).

Z tej okazji pragniemy dołożyć wszelkich starań, by mieszkańcy naszej gminy mieli coraz większą możliwość poznawania swojej historii. Od 2019 roku Muzeum Regionalne w Dobrodzieniu publikuje serię „Zeszyty Dobrodzieńskie” autorstwa nauczyciela Pawła Mrozka. Kolejny numer zeszytów ukazuje historię dobrodzieńskiego stolarstwa.

Współcześnie miasto Dobrodzień prowadzi swoją promocję przy użyciu hasła „Dobrodzień miasto stolarzy”. Stolarstwo ma tutaj długą tradycję sięgającą aż 200 lat wstecz. Jest nie tylko rzemiosłem, ale również dziedzictwem kulturowym. Nie ulega wątpliwości, że mieszkańcy identyfikują się z tym hasłem na podstawie wiedzy o własnej historii.

Chciałabym w tym miejscu złożyć serdeczne podziękowania i wyrazy ogromnej wdzięczności dla właścicieli najstarszej firmy stolarskiej – Państwa Iwony i Bernarda Jonczyków, którzy zawsze chętnie finansują przedsięwzięcia związane z naszą tradycją, historią czy kulturą. Takie wspaniałe gesty stają się tym bardziej ważne w obliczu jubileuszu, ponieważ dzięki nim możemy podzielić się z mieszkańcami kolejną częścią wiedzy na temat historii naszej ziemi.

Z okazji tych wspaniałych obchodów życzę Państwu niesłabnącego zainteresowania dziejami swojej ziemi oraz własnych rodzin, a także wielkiej siły i chęci do wspólnego rozwijania naszej gminy. Dbając o wspólne tradycje, również stolarskie, rozwijajmy nasze miasto.

Burmistrz Dobrodzienia

Agnieszka Hurnik

meble Jonczyk

„Umiejętności naszych pracowników to fundament naszego sukcesu”
„Die Fähigkeiten unserer Mitarbeiter bilden das Fundament unseres Erfolgs”

Dobrodzień/Guttentag jest jednym z najstarszych miast na Śląsku. Miejscowość uzyskała prawa miejskie (magdeburgskie) w 1374, a liczne przywileje w 1384 roku.

Powierzchnia obrębu miasta wynosi około 2000 ha, gminy – ok. 16 300 ha. Liczba mieszkańców miasta i gminy stale maleje. Miasto liczy ok. 3 700, gmina – ok. 9 900 osób, w większości katolików.

W skład gminy wchodzi 16 sołectw: Błachów [Blachow], Bzinica Nowa [Wilhelmshort], Bzinica Stara [Bzinitz], Głowczyce [Glowtschütz], Gosławice [Goslawitz], Klekotna [Charlottenthal], Kocury [Kotzuren], Kolejka [Heine], Ligota Dobrodzieńska [Ellguth Guttentag], Makowczyce [Makowtschütz], Myślińca [Mischline], Pietraszów [Petershof], Pludry [Pluder], Rzędowice [Rzendowitz], Szemrowice [Schemrowitz], Warłów [Warlow].

W gminie istnieje ok. 580 podmiotów gospodarczych, w tym ponad 100 zakładów stolarskich oraz 1100 gospodarstw rolnych.

Guttentag/Dobrodzień ist eine der ältesten Städte in Schlesien. Die Stadt erhielt 1374 die Stadtrechte nach dem Magdeburger Vorbild und 1384 zahlreiche Privilegien.

Die Fläche der Stadt beträgt etwa 2000 ha, die der Gemeinde etwa 16 300 ha. Die Einwohnerzahl sowohl in der Stadt als auch in der Gemeinde nimmt ständig ab. In der Stadt sind es gegenwärtig ca. 3 700 und in der Gemeinde ca. 9 900 Einwohner, überwiegend Katholiken.

Die Gemeinde besteht aus 16 Dörfern: Błachów [Blachow], Bzinica Nowa [Wilhelmshort], Bzinica Stara [Bzinitz], Głowczyce [Glowtschütz], Gosławice [Goslawitz], Klekotna [Charlottenthal], Kocury [Kotzuren], Kolejka [Heine], Ligota Dobrodzieńska [Ellguth Guttentag], Makowczyce [Makowtschütz], Myślińca [Mischline], Pietraszów [Petershof], Pludry [Pluder], Rzędowice [Rzendowitz], Szemrowice [Schemrowitz], Warłów [Warlow].

In der Gemeinde gibt es ca. 580 Gewerbetreibende, darunter über 100 Möbelschreinereien und 1100 landwirtschaftliche Betriebe.

Dobrodzień / Guttentag w roku 2009

NAJSTARSZE ARTEFAKTY • ÄLTESTE ARTEFAKTE

Człowiek żył na ziemi dobrodzieńskiej już w epoce prehistorycznej. Świadczą o tym najstarsze znaleziska, np. pięściaki – typowe narzędzia używane przez ludzi w epoce paleolitu oraz kamienna siekierka z krzemienia pasiastego z epoki neolitu, wykonana w latach 4000–1600 p.n.e.

Z epoki brązu (1450–1000 lat p.n.e.) pochodzą przedmioty codziennego użytku, np. siekierki, noże, sierpy, groty, haczyki do łowienia ryb oraz ozdoby, np. naszyjniki, naramienniki, bransolety i szpile.

Okolo VII w. p.n.e. powstawały pierwsze osady. Domy wykonywano z drewna, w konstrukcji słupowej, z otwartym paleniskiem. W pobliżu zakładano małe polećka. Uprawiano różne gatunki zbóż oraz warzywa. Głównym zajęciem było zbieractwo, rybołówstwo, łowiectwo i hodowla. Pojawiały się pierwsze wytwory żelazne. Ślady osadnictwa odkryto w Dobrodzieniu, Bzinicy Starej, Pludrach, Warłowie, Rzędowicach, Gosławicach i Zwozie.

Bereits in prähistorischer Zeit lebten Menschen in der Region Dobrodzień. Davon zeugen die ältesten Funde, wie Faustkeile und ein Steinbeil aus gestreiftem Feuerstein hergestellt zwischen 4000 und 1600 v. Ch. – typische Werkzeuge aus der Jungsteinzeit.

Aus der Bronzezeit (1450–1000 v. Chr.) stammen Gebrauchsgegenstände wie Äxte, Messer, Sichel, Speerspitzen, Angelhaken und Schmuckstücke wie Halsketten, Spiralarmreife, Armbänder und Anstecknadeln.

Um das 7. Jahrhundert v. Chr. wurden die ersten Siedlungen gegründet. Siedlungsspuren wurden in Dobrodzień und in mehreren Dörfern entdeckt. Die Häuser waren aus Holz, in Pfostenbauweise mit offener Feuerstelle errichtet. In ihrer Nähe wurden kleine Felder angelegt. Es wurden verschiedene Arten von Getreide und Gemüse angebaut. Sammeln, Fischen, Jagen und Züchten waren die Hauptbeschäftigungen. In dieser Zeit erscheinen die ersten Produkte aus Eisen.

Najstarsze kamienne narzędzia – tłuki pięściowe
Die ältesten Steinwerkzeuge - Faustkeile
Ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Dobrodzieniu

Naramienniki z epoki brązu
Spiralarmreife, Armschmuck, Bronze
*Źródło: F. Hufnagel: Vorgeschichtliche und geschichtliche Funde aus dem Kreise Guttentag, w: Heimatkalender für den Kreis Guttentag, Gleiwitz 1939
Katalog: Górny Śląsk w pradziejach, Bytom 2001*

Siekierka z krzemienia pasiastego
Gestreifte Feuersteinaxt

Ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Dobrodzieniu

Wszystkie artefakty odkryto w rejonie Dobrodzenia
Alle Artefakte wurden in der Gegend von Guttentag entdeckt

Na przełomie er Śląsk zamieszkiwały germańskie plemiona Wandalów i Silingów, które około IV w. w większości opuściły tę krainę. W końcu IV w. i w pierwszej połowie V w. w naszym regionie rozwijała się „kultura dobrodzieńska”. Osady składały się z 5–10 domostw o konstrukcjach naziemnych drewnianych, słupowych.

Najbardziej było rozwinięte kowalstwo. Z miejscowej rudy darniowej otrzymywano żelazo kuźnicze, z którego wytwarzano narzędzia oraz przedmioty dla domu i do obrony.

Znaleziono metalowe okucia kubła, co wskazuje na wykształcenie się bednarstwa. Niektóre wyroby ceramiczne były już wykonywane na kole garncarskim, o czym świadczą wielorakość form i zdobień.

Wyroby żelazne i brązowe noszą cechy germańskie (gocko-gepidzkie) oraz alańsko-sarmackie. W V w. osadę zniszczyli prawdopodobnie Hunowie, co skutkowało upadkiem rzemiosła i handlu.

Na przełomie VI/VII w. na terenach europejskich pojawili się Słowianie. Na naszej ziemi osiedliło się plemię Opolan [Opolini].

Um die Wende des 3. und 4. Jh. war Schlesien von den ostgermanischen Stämmen der Vandalen bewohnt, von denen die meisten die Region um das 4. Jh. verließen. Ende des 4. und in der ersten Hälfte des 5. Jh. entwickelte sich in unserer Region die "Guttentager Kultur". Die Siedlungen bestanden aus 5-10 Lehmhäusern.

Am weitesten war das Schmiedehandwerk entwickelt. Das örtliche Eisenerz wurde zur Herstellung von Schmiedeeisen für Werkzeuge, Gegenstände des Haushalts und für Waffen verwendet.

Es wurden Metallbeschläge gefunden, die auf das Bötcherhandwerk hinweisen. Einige Töpferwaren wurden bereits auf der Töpferscheibe gefertigt, wie die Vielfalt der Formen und Verzierungen zeigt.

Eisen- und Bronzezeugnisse tragen germanische und sarmatische Merkmale. Im 5. Jh. wurde die Siedlung vermutlich von den Hunnen zerstört, was den Niedergang von Handwerk und Handel zur Folge hatte.

An der Wende vom 6. zum 7. Jh. erschienen im Mitteleuropa die Slawen. Auf unserem Gebiet ließ sich ein Stamm der Opolanen nieder.

Wyroby okresu „kultury dobrodzieńskiej” / Erzeugnisse aus der Zeit der "Guttentager Kultur"

Zródło: Pfitzenreiter: *Germanische Kultur im Kreise Guttentag vor 1500 Jahren*, w: *Heimatkalender des Kreises Guttentag für das Jahr 1938*, Gleiwitz • Józef Kostrzewski: *Pradzieje Śląska*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1970 • *Katalog: Górny Śląsk w pradziejach*, Bytom 2001

Najdokładniej została przebadana osada z VII–X w. w Warłowie koło Dobrodzienia. Odkryto 18 obiektów osadniczych, pozostałości 15 budynków mieszkalnych i 3 jam gospodarczych. W obrębie niektórych obiektów znajdowały się dobrze zachowane paleniska. Materiał kostny sugerował istnienie hodowli. Znalezienie większej ilości fragmentów ceramiki, wykonanej ręcznie i na kole garncarskim oraz przęślika wskazywało na istnienie garncarstwa oraz tkactwa. Z przedmiotów metalowych odkryto jedynie kabłączek skroniowy, noże i okucia żelazne.

Mieszkańcy prawdopodobnie opuścili osadę, zabierając ze sobą cały swój dobytek i osiedlili się bliżej grodu. Wsie podgrodowe, które cechowała różnorodność wytwórczości, stawały się załążkiem miast. Na naszym terenie zlokalizowano 30 punktów osadniczych.

Legenda głosi, że w 984 roku w drodze do Prus, gród odwiedził św. Wojciech i pobłogosławił mieszkańców budujących kościółek ku czci św. Walentego. Ten patron Europy jest czczony w Dobrodzieniu od niepamiętnych czasów.

Die Siedlung Warlow bei Guttentag aus dem 7. bis 10. Jh. wurde am gründlichsten untersucht. Es wurden 18 Siedlungsobjekte sowie Überreste von 15 Wohngebäuden und drei Wirtschaftsgebäuden entdeckt. In einigen dieser Objekte befanden sich gut erhaltene Feuerstellen. Das Knochenmaterial deutet auf Existenz von Landwirtschaft hin. Der Fund weiterer Keramikfragmente, die von Hand und auf einer Töpferscheibe sowie einem Spinnrad hergestellt wurden, deutet auf Töpferei und Weberei hin. Von den Metallgegenständen wurden nur ein Tempelcabochon, sowie Messer und Eisenbeschläge gefunden.

Vermutlich verließen die Bewohner die Siedlung und nahmen ihr gesamtes Hab und Gut mit, um sich in der Nähe einer Burg niederzulassen. Die Siedlungsdörfer, die eine größere Vielfalt an Erzeugnissen zustande brachten, wurden zu Keimzellen von Städten. In unserem Gebiet wurden 30 Siedlungspunkte lokalisiert.

Einer Legende nach besuchte 984 St. Adalbert die Ortschaft auf seinem Weg nach Preußen und segnete die Einwohner, die eine Kirche zu Ehren des heiligen Valentin erbauten. Dieser Schutzpatron Europas wird in Guttentag seit jeher verehrt.

Ceramika i kabłączek skroniowy z Warłowa, VII–X w. w. n.e.
Artefakte aus Warlow

XVII-wieczna rzeźba św. Wojciecha [St. Adalbert]
z kościoła pw. św. Marii Magdaleny w Dobrodzieniu

Źródło: M. Wowra: Osada wczesnośredniowieczna w Warłowie,
w: Rocznik Muzeum Górnośląskiego, Bytom 1970

Dla miejscowości o nazwie Dobrosin rozpoczęła się okres historyczny. W **1279** roku ksiądz opolski Bolko I mianował Henryka de Melma wójtem i przekazał mu jeden łan roli, młyn i karczmę, wolne od podatku i danin. Rzemiosło i handel nie rozwijały się znacząco z powodu braku nabywców. Ludność zajmowała się głównie rolnictwem i bartnictwem. Musieli oddawać księciu czynsz w postaci miodu – aż 120 garnców, czyli 635 kg.

Dobrosin w 1279 roku już mógł być miastem, ustanowionym na prawie polskim, ponieważ posiadał swoją Ligotę – wieś służebną wobec miasta. W **1311** istniał tu kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny.

Największy wpływ na historię Dobrosina (Dobrodzena, Dobrodzena) wywarli dwaj książęta opolscy. Władysław II (1326?–1401) nadał osadzie niemieckie prawo miejskie w **1374** i dodatkowe przywileje w **1384** roku. Z tego okresu pochodzi też herb miasta. Książę Bernard (1374?–1455) w roku **1452** przekazał miasto staroście wielkostrzeleckiemu Henrykowi Kranczkowskiemu. Przez następne stulecia Dobrodzen był posiadłością rycerską.

Für das Dorf Dobrosin (Dobrodzen, Dobrodzen) begann jetzt eine historische Periode. **1279** ernannte Bolko I., der Herzog von Oppeln, Heinrich von Melma zum Ratsherrn und überließ ihm eine Hufe, eine Mühle und ein Gasthaus, frei von Steuern und Abgaben. Handwerk und Handel entwickelten sich nicht nennenswert aus Mangel an Abnehmern. Die Bevölkerung war hauptsächlich in der Landwirtschaft und Bienenzucht tätig. Sie mussten dem Fürsten eine Pacht in Form von Honig zahlen - bis zu 120 Urnen, also 635 kg.

Dobrosin hätte bereits 1279 eine Stadt nach polnischem Recht werden können, da es das Dorf Ellguth als Dienstmannlehen besaß. Im Jahre **1311** existierte hier eine Pfarrkirche St. Maria Magdalena.

Den größten Einfluss auf die Geschichte von Dobrosin hatten zwei Oppelner Herzöge. Ladislaus II. (1326?-1401) verlieh **1374** der Siedlung das deutsche Stadtrecht und **1384** weitere Privilegien. Auch das Wappen der Stadt stammt aus dieser Zeit. Fürst Bernhard (1374?-1455) schenkte **1452** die Stadt dem Landrat von Groß Strehlitz, Heinrich von Cronskau. In den folgenden Jahrhunderten war Dobrodzen ein Rittergut.

Książę Władysław II Opolczyk
Herzog Ladislaus II. zu Oppeln

Według wizerunku
jasnogórskiego

Książę Bernard
Herzog Bernhard

Według wizerunku
z katedry opolskiej

Herb Dobrodzienia – dawny i współczesny
Wappen von Guttentag - alt und zeitgenössisch

W połowie **XV** w. Dobrodzen liczył 540 mieszkańców, zajmował obszar 151 km². Część miasta nabył również Heinrich Kalinowski von Kalinow. Kalinowscy z Dobrodzienia byli nazywani Dobrodzinskimi.

Wsie składały się od kilku do 30 gospodarstw. Najlepiej rozwijało się garncarstwo, kowalstwo i hutnictwo. Występowanie rudy darniowej tuż pod powierzchnią ziemi w znacznych ilościach, przyczyniło się do powstania kuźnic – prymitywnych w początkowym okresie rozwoju zakładów hutniczych z piecem dymarskim z kamienia i ilitu. Dworskie kuźnice w Ligocie, Turzy i Makowcyczach są zaliczane do najstarszych w regionie.

W miastach zależnych od swego pana rozwój rzemiosła zazwyczaj ulegał zahamowaniu. Mimo to, ok 1500 roku Dobrodzień był już małym ośrodkiem rzemieślniczym, liczącym 7 cechów brązowych.

Wraz ze śmiercią księcia Jana II Dobrego w **1532** r., wygasła opolska linia Piastów śląskich. Księstwo opolsko-raciborskie odziedziczyli margrabiowie Georg Hohenzollern-Ansbach i Georg Friedrich Hohenzollern.

Mitte des **15. Jh.** hatte Dobrodzen 540 Einwohner und umfasste eine Fläche von 151 km². Einen Teil der Stadt erwarb Heinrich Kalinowski von Kalinow. Die Kalinowskis aus Dobrodzen wurden Dobrodzinskis genannt.

Die Dörfer bestanden aus einigen wenigen bis 30 Bauernhöfen. Töpferei, Schmiedekunst und Metallurgie entwickelten sich am besten. Das Vorkommen von Mooreisenerz in beträchtlichen Mengen knapp unter der Erdoberfläche trug zur Errichtung von Schmieden bei. In der Anfangszeit waren das primitive Schmelzöfen aus Stein und Ton. In Ellguth, Thursi und Makowczütz befanden sich mit die ältesten Hofschmieden in der Region.

In den Städten, die von ihrem Herrn abhängig waren, verlangsamte sich in der Regel die Entwicklung des Handwerks. Dennoch war Dobrodzień um **1500** bereits ein kleines Handwerkszentrum mit 7 Handwerkszünften.

Mit dem Tod des Fürsten Johann II. des Guten starb im Jahr **1532** die Oppelner Linie der schlesischen Piasten aus. Das Herzogtum Oppeln und Ratibor wurde von den Markgrafen Georg Hohenzollern-Ansbach und Georg Friedrich Hohenzollern beerbt.

Herb rodu Kalinowski von Kalinow
Wappen der Familie Kalinowski
aus Kalinow

Zakład hutniczy – topialnia, ok. 1530
Eisenhütte - Schmelzofen, um 1530

Rzemieślnicy śląscy, wg dawnej ryciny
Schlesische Handwerker

Namiestnicy cesarzy Monarchii Habsburskiej.
Właściciele Dobrodzienia i okolicznych wsi:

- 1537(?)–1551 • Johann I Posadowski von Postelwitz
- 1551–1572 • Wenzel i Johann II Posadowski von Postelwitz
- 1572–1582 • Johann II Posadowski von Postelwitz
- 1582–1585 • Magdalena Posadowska (zd. Kurtzbach)
- 1585–1600 • Georg Jarotzki von Jarotschin
- 1610–1612 • Daniel Jarotzki von Jarotschin
- 1612–1648 • Anna Jarotzki von Jarotschin (zd. von Gaschin)
- 1648–1667 • Karl Heinrich Blacha von Lub
- 1667–1674 • Boguslav Blacha von Lub
- 1674–1680 • Johann Blankowski von Dembschütz und Turawa
- 1680–1707 • Boguslav Ernst Antoni von Blankowski
- 1707–1710 • Franz Karl i Johann Wenzel von Blankowski
- 1710–1724 • Johann Wenzel von Blankowski
- 1724–1743 • Franz Ludwig i Wenzel Lazar von Blankowski

W **1610** r. wybudowano most dworski z granitu gruboziarnistego. Jest najstarszym zabytkiem Dobrodzienia.

W okresie wojny trzydziestoletniej (**1618–1648**) miasto było plądrowane i palone przez wojska polskie, szwedzkie i saskie. Mieszkańcy opuszczali swoje siedziby i szukali schronienia w lasach. Nastąpił całkowity upadek rzemiosła. W **1636** roku utrwaliła się nazwa miasta – Guttentag.

Posadowski von Postelwitz

Jarotzki von Jarotschin

Blacha von Lub

Blankowski von Dembschütz

Statthalter der Kaiser der Habsburgermonarchie. Eigentümer von Dobrodzień und den umliegenden Dörfern:

- 1537(?)–1551 • Johann I Posadowski von Postelwitz
- 1551–1572 • Wenzel i Johann II Posadowski von Postelwitz
- 1572–1582 • Johann II Posadowski von Postelwitz
- 1582–1585 • Magdalena Posadowska (geb. Kurtzbach)
- 1585–1600 • Georg Jarotzki von Jarotschin
- 1610–1612 • Daniel Jarotzki von Jarotschin
- 1612–1648 • Anna Jarotzki von Jarotschin (geb. von Gaschin)
- 1648–1667 • Karl Heinrich Blacha von Lub
- 1667–1674 • Boguslav Blacha von Lub
- 1674–1680 • Johann Blankowski von Dembschütz u. Turawa
- 1680–1707 • Boguslav Ernst Antoni von Blankowski
- 1707–1710 • Franz Karl i Johann Wenzel von Blankowski
- 1710–1724 • Johann Wenzel von Blankowski
- 1724–1743 • Franz Ludwig i Wenzel Lazar von Blankowski

Im Jahre **1610** wurde eine Gutshofbrücke aus grobem Granit gebaut. Sie ist das älteste Baudenkmal in Dobrodzień.

Während des Dreißigjährigen Krieges (**1618–1648**) wurde die Stadt von den polnischen, schwedischen und sächsischen Armeen geplündert und niedergebrannt. Die Bewohner verließen ihre Häuser und suchten Schutz in den Wäldern. Es gab einen totalen Zusammenbruch der Handwerkskunst. Im Jahre **1636** wurde der Name der Stadt festgelegt – Guttentag.

Most dworski
Hofbrücke von 1610

W okresie wojny trzydziestoletniej na mieszczan nakładano coraz większe obowiązki pańszczyźniane. Wnoszone przez nich pozwy do sądów nie przynosiły oczekiwanych skutków. Mimo to, w Dobrodzieniu w latach **1630–1640** budowano kościół przytułkowy i cmentarny pw. św. Walentego w stylu ludowego baroku. Postawiono go w miejscu kościoła, prawdopodobnie ewangelickiego, istniejącego w XVI w. Przytułek w sąsiedztwie i kościołek wspierał finansowo Adam Wilhelm Dobrodzinski – filozof i teolog. On też fundował stypendia ubogiej, lecz zdolnej młodzieży z Dobrodzienia, studiującej we Wrocławiu.

W **1672** r. w mieście mieszkało ponad trzydziestu rzemieślników: 6 krawców, 6 szewców, 5 tkaczy, 3 zduńów i garncarzy oraz po kilku piekarzy, rzeźników i kuźnierzy.

Natomiast w **1724** r. cesarscy komisarze rewizyjni stwierdzili, że nie było tu ani ław rzemieślniczych ani zwyczajnych cechów. Mieszkańcy zajmowali się głównie rolnictwem i handlem wyrobami żelaznymi, wytworzonymi w dworskich kuźnicach. Dlatego dobrze rozwijał się transport konny.

Artium Baccalaureus, XVII w.

Während des Dreißigjährigen Kriegs wurden den Bürgern immer mehr Fronarbeitspflichten auferlegt. Ihre Klagen vor den Gerichten brachten nicht die erwarteten Ergebnisse. Trotzdem wurde in Guttentag in den Jahren **1630–1640** die St. Valentin Zufluchts- und Friedhofskirche im Stil des Volksbarocks erbaut. Sie wurde an der Stelle einer Kirche, wahrscheinlich einer evangelischen aus dem 16. Jh. errichtet. Eine Nachbarschaftsunterkunft und die Kirche wurden von Adam Wilhelm Dobrodzinski, einem Philosophen und Theologen, finanziell unterstützt. Er finanzierte auch Stipendien für arme, aber begabte junge Menschen aus Guttentag, die in Breslau studierten.

1672 gab es in der Stadt über dreißig Handwerker: 6 Schneider, 6 Schuhmacher, 5 Weber, 3 Ofenbauer und Töpfer sowie jeweils mehrere Bäcker, Metzger und Kürschner.

1724 stellten die kaiserlichen Prüfungskommissare jedoch fest, dass es weder Handwerksbänke noch gewöhnliche Zünfte gab. Die Einwohner beschäftigten sich hauptsächlich mit der Landwirtschaft und dem Handel mit Eisenprodukten, die in den Schmieden des Gutshofs hergestellt wurden. Folglich war der Pferdetransport gut entwickelt.

Kościół pw. św. Walentego (XVII w.)
St. Valentin-Kirche

W **1743** r. Komuna Miejska starała się wykupić miasto i majątek dworski Dobrodzień od Franza von Blankowski. Obywatele zamierzali całkowicie wyzwolić się z poddaństwa. Samorząd dokonał pierwszej wpłaty. Na spłatę reszty postanowiono zaciągnąć pożyczki.

Wprowadzono nowe przepisy dotyczące rzemiosła, co sprzyjało powstawaniu coraz to nowych warsztatów i nowych specjalności rzemieślniczych. Sprowadzono rzemieślników do miasta, reaktywowano wygasłe cechy na podstawie zachowanych zwyczajów i umów, na nowo ustalono rozmiar zobowiązań. Mieszkańców zwolniono z uciążliwych robót pańszczyźnianych w zamian za rezygnację z książęcych przywilejów.

Niestety, przejście własności przypadło na okres wojen śląskich (**1740–1763**) oraz związanych z tym rekwizycji, kontrybucji i wysokich podatków. Władze prowincjonalne we Wrocławiu unieważniły umowę kupna. Po pięciu latach istnienia Komuny Miejskiej mieszkańcy ponownie zostali poddanymi, tym razem przedstawiciele szlacheckich i książęcych rodów pruskich.

1743 versuchte die Stadtkommune, die Stadt und die Herrschaft Guttentag Franz von Blankowski abzukaufen. Die Bürger wollten sich vollständig von der Leibeigenschaft befreien. Die Kommunalverwaltung hat die erste Zahlung geleistet. Es wurde beschlossen, Kredite aufzunehmen, um den Rest zu tilgen.

Es wurden neue Vorschriften für das Handwerk eingeführt, die die Gründung von immer mehr Werkstätten und neuen handwerklichen Spezialitäten förderten. Handwerker wurden in die Stadt geholt, erloschene Zünfte wurden auf der Grundlage erhaltener Bräuche und Vereinbarungen reaktiviert, und der Umfang der Verpflichtungen wurde neu definiert. Als Gegenleistung für den Verzicht auf ihre fürstlichen Privilegien wurden die Einwohner von der mühevollen Fronarbeit befreit.

Leider fiel der Erwerb des Besitzes in die Zeit der Schlesischen Kriege (**1740–1763**) und der damit verbundenen Requisitionen, Kontributionen und hohen Steuern. Die Provinzbehörden in Breslau annullierten den Kaufvertrag. Nach fünf Jahren Eigenverwaltung wurden die Einwohner wieder zu Untertanen, diesmal von Vertretern adliger und fürstlicher preußischer Häuser.

Osada śląska na dawnej rycinie. Dawny herb Dobrodzienia
Schlesische Siedlung und Ehemaliges Wappen von Guttentag

Właściciele Dobrodzienia i okolicznych wiosek – członkowie pruskich rodów szlacheckich, książęcych i królewskich:

- 1748–1754 • Generał Bernhard Heinrich von Bornstädt i spadkobiercy
- 1754–1763 • Książę Karl Friedrich von Schönauich-Carolath
- 1764–1768 • Rotmistrz Michael von Paczkowski
- 1768–1774 • Generał Georg Ludwig von Dalwigk
- 1774–1777 • Nikolaus August baron von Burghaus
- 11.02–17.07.1777 • Ludwig Friedrich hrabia von Schlabrendorf
- 1777–1780 • Karl Heinrich hrabia von Sobeck
- 1780–1789 • Rotmistrz Felix Friedrich von Stümer
- 1789–1805 • Friedrich August książę von Braunschweig
- 1805–1815 • Wilhelm Friedrich książę von Braunschweig-Lüneburg-Öls
- 1815–1823 • Karl Friedrich i Wilhelm August książęta von Braunschweig-Öls pod kuratelą króla Wielkiej Brytanii i Hanoweru Jerzego IV
- 1823–1884 • Wilhelm August, rządzący książę von Braunschweig-Lüneburg-Öls

Eigentümer von Guttentag und umliegenden Dörfern – Mitglieder der preußischen Adels-, Herzogs- und Königshäuser:

- 1748–1754 • General Bernhard Heinrich von Bornstädt und Erben
- 1754–1763 • Karl Friedrich Erbprinz von Schönauich-Carolath
- 1764–1768 • Rittmeister Michael von Paczkowski
- 1768–1774 • General Georg Ludwig von Dalwigk
- 1774–1777 • Nikolaus August Graf von Burghaus
- 11.02–17.07.1777 • Ludwig Friedrich Graf von Schlabrendorf
- 1777–1780 • Karl Heinrich Graf von Sobeck
- 1780–1789 • Rittmeister Felix Friedrich von Stümer
- 1789–1805 • Friedrich August Herzog von Braunschweig
- 1805–1815 • Wilhelm Friedrich Herzog von Braunschweig-Lüneburg-Öls
- 1815–1823 • Karl Friedrich u. Wilhelm August Prinzen von Braunschweig-Öls unter Vormundschaft von King George IV of Great Britain and Hannover
- 1823–1884 • Wilhelm August Ludwig, regierender Herzog von Braunschweig-Lüneburg-Öls

Bornstädt

Schönauich-Carolath

Paczkowski

Dalwigk

Burghaus

Schlabrendorf

Sobeck

Stümer

Braunschweig

W 1774 r. w Dobrodzieniu działało 58 warsztatów w branżach: szewskiej (10 zakładów), kowalskiej (8), krawieckiej (7), płócienniczej (6), piekarniczej (5), masarskiej (4), garncarskiej (3), stolarskiej, kołodziejkiej, piernikarskiej, kuśnierskiej, kapeluszniczej (po 2 zakłady), oraz w branżach: mydlarskiej, powroźniczej, sukieniczej, ciesielskiej i bednarzów po 1 zakładzie. Wysokość podatków nie ulegała zmianie.

W 1812 r. w Dobrodzieniu istniały już 104 warsztaty: krawców i szewców (po 20 mistrzów, 6 czeladników i 2 uczniów), płócienników (20 m.), kowali i ślusarzy (po 9 m., 4 cz.), piekarzy (8 m.), rzeźników (8 m., 2 cz.), stolarzy (5 m.), cieśli i kuśnierzy (po 3 m.), bednarzy, kołodziejów i kapeluszników po 2 m.), garbiarzy (1 m., 1 cz.) oraz 1 mistrz rymarski.

W 1836 r. w Dobrodzieniu wybudowano nowy, masywny budynek szkoły katolickiej. Naukę w tej szkole pobierało 346 uczniów, w tym 12 ewangelickich.

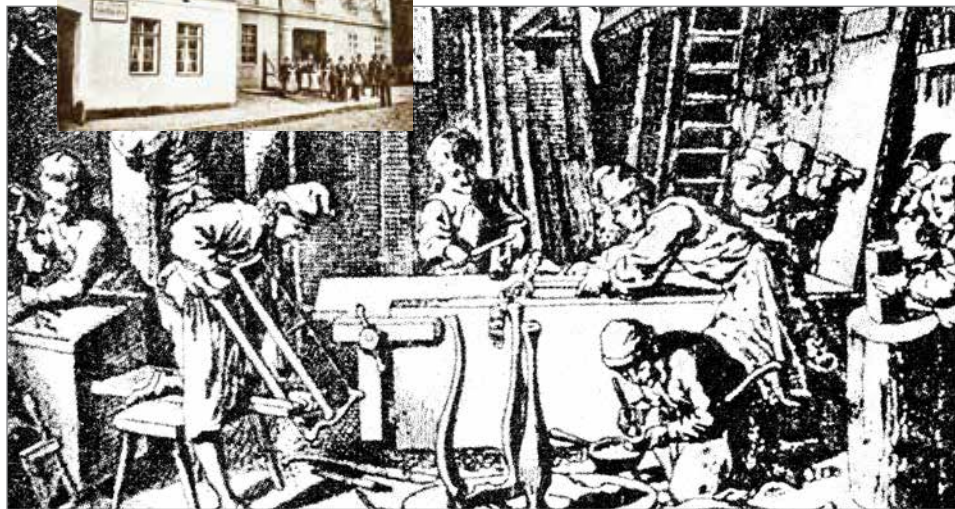
1774 gab es in Guttentag 58 Werkstätten: 10 Schuhmachereien, 8 Schmieden, 7 Schneidereien, 6 Wäschereien, 5 Bäckereien, 4 Metzgereien, 3 Töpfereien, 2 Schreinereien, 2 Stellmachereien, 2 Pfefferkühlereien, 2 Kürschnereien, 2 Hutmachereien sowie 1 Seifenherstellung, 1 Seilerei, 1 Tuchmacherei, 1 Zimmerei und 1 Böttcherei. Die Höhe der Steuern hat sich nicht geändert.

1812 gab es schon 104 Werkstätten: Schneider und Schuhmacher (je 20 Meister, 6 Gesellen und 2 Lehrlinge), Leinentuchmacher (20 M.), Schmiede und Schlosser (je 9 M., 4 G., 4 L.), Bäcker (8 M.), Metzger (8 M., 2 G.), Schreiner (5 M.), Zimmermänner und Kürschner (je 3 M.), Küfer, Stellmacher und Hutmacher (je 2 M.), Gerber (1 M., 1 G.) und 1 Sattlermeister.

1836 wurde in Guttentag ein neues massives katholisches Schulgebäude gebaut. Diese Schule hatte 346 Schüler, darunter 12 evangelische.

Szkoła wybudowana w 1836 i dawny warsztat rzemieślniczy
Schule erbaut 1836 und ehemalige Handwerkerwerkstatt

W czerwcu 1846 r. w Dobrodzieniu wybuchł wielki pożar, w którym spłonęło 290 budynków, ratusz z sądem, średniowieczny kościół katolicki na rynku, probostwo z gospodarstwem rolnym, poczta, synagoga z 1781 roku, dwie murowane gospody, cztery studnie, folwark dworski z pałacem oraz gorzelnia. Rzemieślnicy utracili swoje warsztaty pracy. Nie spłonął jedynie drewniany barokowy kościół pw. św. Walentego, murowane budynki apteki i szkoły katolickiej oraz kilka domów na obrzeżach miasta.

Książę Wilhelm August von Braunschweig i król pruski Friedrich Wilhelm IV zdecydowali o wzniesieniu miasta od podstaw – w cegle. Do odbudowy przystąpili rzemieślnicy i wielu robotników, przybyłych z różnych miejscowości. Dla mieszkańców był to czas niezwykle trudny. Wydarzeniem tym towarzyszyły epidemie i głód. Niewielkie chłopskie i mieszczańskie gospodarstwa nie były w stanie wyżywić rodzin. Rzemieślnicy cierpieli na brak kapitału zakładowego i możliwości sprzedaży swoich wyrobów i towarów. W sąsiednich krajach toczyły się walki narodowo-wyzwoleńcze okresu „Wiosny Ludów”. **Jednak Dobrodzień został odbudowany w ciągu ośmiu lat (!), jako miasto całkowicie murowane w cegle w stylu neoklasyistycznym.**

Friedrich Wilhelm IV

Wilhelm August

Gaszenie pożaru w poł. XIX w. na dawnej rycinie
Brandbekämpfung in der Mitte des 19. Jahrhunderts

Im Juni 1846 brach in Guttentag ein großer Brand aus, bei dem 290 Gebäude, das Rathaus mit Gericht, die mittelalterliche katholische Kirche auf dem Ring, das Pfarrhaus mit dem Bauernhof, das Postamt, die Synagoge aus dem Jahr 1781, zwei gemauerte Gasthäuser, vier Brunnen, das Hofgut mit Schloß und die Brennerie abbrannten. Die Handwerker haben ihre Werkstätten verloren. Die einzigen Gebäude, die nicht abbrannten, waren die hölzerne Barockkirche St. Valentin, die Backsteingebäuden der Apotheke und der katholischen Schule sowie mehrere Häuser am Rande der Stadt.

Herzog Wilhelm August von Braunschweig und der preußische König Friedrich Wilhelm IV. beschlossen, die Stadt von Grund auf neu aufzubauen – in Backstein. Handwerker und viele Arbeiter, die aus verschiedenen Orten kamen, begannen mit dem Wiederaufbau der Stadt. Es war eine äußerst schwierige Zeit für die Einwohner. Diese Ereignisse wurden von Epidemien und Hungersnöten begleitet. Kleine bäuerliche und bürgerliche Betriebe waren nicht in der Lage, ihre Familien zu ernähren. Die Handwerker litten unter Mangel an Kapital und fehlenden Möglichkeiten, ihre Produkte und Waren zu verkaufen. In den Nachbarländern gab es nationale Befreiungskämpfe im Rahmen des "Völkerfrühlings". **Guttentag wurde jedoch innerhalb von acht Jahren (!) als vollständig aus Ziegeln errichtete Stadt im neoklassizistischen Stil wieder aufgebaut.**

• od/ab 1848 •

Formowanie rynku i miejskich ulic
Aufbau der Ring- und Stadtstraßen

• 1848 •

Budowa synagogi i łaźni
Bau von Synagoge und Badehaus

• 1848–1849 •

Budowa ratusza
Wiederaufbau des Rathauses

• 1848–1849 •

Budowa pałacu właścicieli miasta
Wiederaufbau des Schlosses Guttentag

• 1848–1851 •

Budowa kościoła ewangelickiego
Bau der evangelischen Kirche

• 1851–1854 •

Budowa kościoła katolickiego
Wiederaufbau der katholischen Pfarrkirche

• 1851 •

Wnętrze kościoła ewangelickiego
Innere der evangelischen Kirche

• 1854 •

Wnętrze kościoła katolickiego
Innere der katholischen Kirche

• po/nach 1848 •
Północna pierzeja rynku
Nordfassade des Ringes

• po/nach 1848 •
Wschodnia pierzeja rynku
Ostfassade des Ringes

• po/nach 1848 •

Dobrodzień – układ urbanistyczny miasta po wielkim pożarze
Guttentag - städtebauliche Gestaltung der Stadt nach dem großen Brand

W **1849** r. odnotowano już 153 działające warsztaty w Dobrodzieniu: piekarzy (9 mistrzów i 9 pomocników), cukierników (2 m.), rzeźników (17 m., 9 p.), mydlarzy (1 m.), garbiarzy (1 m., 2 p.), szewców (37 m., 13 p.), kuśnierzy (3 m.), rymarzy (5 m., 3 p.), powroźników (2 m., 2 p.), krawców (15 m., 5 p.), modniarek (3 m.), kapeluszników (2 m.), farbiarzy (1 m., 1 p.), cieśli (3 m.), stolarzy (11 m., 8 p.), kołodziejów (3 m., 2 p.), bednarzy (5 m., 3 p.), murarzy (2 m., 10 p.), kamieniarzy (1 m., 2 p.), kominiarzy (1 m., 2 p.), garncarzy (3 m., 2 p.), szklarzy (2 m., 1 p.), kowali (6 m., 8 p.), ślusarzy (14 m., 4 p.), blacharzy (1 m., 2 p.), cyrulików (2 m.), introligatorów (1 m.)

W **1855** r. utworzono pierwszą szkołę zawodową dla uczniów rzemiosła. Wówczas nauka trwała dwie godziny tygodniowo, w porze wieczorowej. Prowadzono zajęcia z rachunków oraz nauk realnych, a nawet bezpłatnie uczono śpiewu.

Im Jahr **1849** wurden in Guttentag 153 aktive Werkstätten gezählt: Bäcker (9 Meister und 9 Gehilfen), Konditoren (2 M.), Metzger (17 M., 9 G.), Seifenhersteller (1 M.), Gerber (1 M., 2 G.), Schuhmacher (37 M., 13 G.), Kürschner (3 M.), Sattler (5 M., 3 G.), Seiler (2 M., 2 G.), Schneider (15 M., 5 G.), Modisten (3 M.), Hutmacher (2 M.), Färber (1 M., 1 G.), Zimmerleute (3 M.), Tischler (11 M., 8 G.), Stellmacher (3 M., 2 G.), Fassbinde (5 M., 3 G.), Maurer (2 M., 10 G.), Steinmetze (1 M., 2 G.), Schornsteinfeger (1 M., 2 G.), Töpfer (3 M., 2 G.), Glaser (2 M., 1 G.), Schmiede (6 M., 8 G.), Schlosser (14 M., 4 G.), Spengler (1 M., 2 G.), Barbieri (2 M.), Buchbinder (1 M.)

Im Jahr **1855** wurde die erste Berufsschule für Handwerksschüler gegründet. Damals dauerte der Unterricht zwei Stunden pro Woche am Abend. Es gab Kurse im Rechnen und in Naturwissenschaften und sogar kostenlosem Gesangsunterricht.

W dawnym warsztacie stolarskim
In der ehemaligen Schreinerwerkstatt

Kolejną ważną datą w rozwoju rzemiosła w Dobrodzieniu był rok **1856**, w którym powstała Zjednoczona Czeladnicza Kasa Chorych. Gwarantowała ona bezpłatną opiekę lekarską i lekarstwa oraz zasiłek chorobowy za każdy dzień choroby.

Szybki rozwój warsztatów rzemieślniczych, w tym w branży stolarskiej, rozpoczął się w końcu lat **70. XIX** w. W tym czasie likwidowano kuźnice w rejonie Dobrodzienia, ponieważ nie potrafiły sprostać konkurencji dużych górnośląskich hut. W końcowej fazie istnienia zakładów hutniczych, wyroby były produkowane przeważnie na potrzeby dworskie i lokalnej społeczności. Niektóre kuźnice zmieniły profil produkcji, np. Hutę Joanny w Bzionkowie przekształcono na młyn kostny.

Mebel wiejskie z litego drewna z XIX w.

- Skrzynia na pościel z 1866 r.
o wymiarach 1137 x 706 x 665 (mm);
- Kredens kuchenny i szafa ubraniowa
o wymiarach 180 x 92 x 46 (cm)

Landhausmöbel aus Massivholz aus dem 19. Jahrhundert:

- Bettkommode aus dem Jahr 1866.
mit den Maßen 1137 x 706 x 665 (mm);
- Küchenanrichte und Kleiderschrank
Abmessungen 180 x 92 x 46 (cm)

Ein weiteres wichtiges Datum für die Entwicklung des Handwerks in Guttentag war das Jahr **1856**, als die Vereinigte Gesellenkrankenkasse gegründet wurde. Sie garantierte kostenlose medizinische Versorgung und Medikamente sowie Krankengeld für jeden Tag der Krankheit.

Ende der **1870er** Jahre begann eine rasante Entwicklung der Handwerksbetriebe, einschließlich der Schreinerei. Zu dieser Zeit wurden die Schmieden in der Region Guttentag geschlossen, da sie der Konkurrenz der großen oberschlesischen Eisenhütten nicht gewachsen waren. In der letzten Phase des Bestehens der Hüttenwerke wurden vor allem Produkte für den Bedarf des Guts und der örtlichen Gemeinschaft hergestellt. Einige Schmieden änderten ihr Produktionsprofil, z. B. wurde die Johannahütte in Bziunkau in eine Knochenmühle umgewandelt.

Właściciele Dobrodzienia i okolicznych wiosek:

• 1884–1902 •

Król Albert I Wettin von Sachsen

- W 1890 król wybudował zamek myśliwski i budynek nadleśnictwa.
- W 1894 król wraz z małżonką Carolą von Wasa-Holstein-Gottorp ufundowali szpital dla Dobrodzienia.
- W 1900 królowa Carola ufundowała szkołę w Rędzinie koło Dobrodzienia.

• 1902–1904 •

król Georg I Wettin von Sachsen

• 1904–1927 •

król Friedrich August III von Sachsen

- Król Friedrich August często przybywał do Dobrodzienia i spotykał się z mieszkańcami.
- W okresie panowania króla saskiego Dobrodzień rozwijał się.
- W 1922 Dobrodzień stał się miastem powiatowym – następował szybki rozwój infrastruktury miasta.
- W latach 1919–1927 właściciel miasta król saksoński Friedrich August III wyprzedawał swoje posiadłości ziemskie państwu niemieckiemu i osobom prywatnym.

Eigentümer von Stadt u. Herrschaft Guttentag:

• 1884–1902 •

König Albert I Wettin von Sachsen

- Im Jahr 1890 baute der König ein Jagdhaus und ein Forstgebäude.
- Im Jahr 1894 gründeten der König und seine Frau Carol von Wasa-Holstein-Gottorp ein Krankenhaus für Guttentag – „Königin Carolastift“.
- Im Jahr 1900 gründete Königin Carola eine Schule in Rendzin bei Guttentag.

• 1902–1904 •

König Georg I Wettin von Sachsen

• 1904–1927 •

König Friedrich August III von Sachsen

- König Friedrich August kam oft nach Guttentag und traf sich mit den Einwohnern.
- Während der Herrschaft des sächsischen Königs blühte Guttentag auf.
- Im Jahr 1922 wurde Dobrodzień Kreisstadt und die Infrastruktur der Stadt entwickelte sich rasch.
- Zwischen 1919 und 1927 verkaufte der Eigentümer der Stadt, König Friedrich August III. von Sachsen, seine Ländereien an den deutschen Staat und an Privatpersonen.

Herb królewski
Wappen der Könige
Wettin von Sachsen

Królewska para
Das Königspaar
Carola i/u. Albert I
Wettin von Sachsen

Król/König
Georg
Wettin von Sachsen

Król/König
Friedrich August III
Wettin von Sachsen

W **1893** r. KARL JONCZYK założył zakład stolarski, który dzisiaj jest zaliczany do najstarszych działających bez przerwy w Dobrodzienu w tym samym miejscu. W **1896** r. uzyskał dyplom mistrzowski. W **1923** reklamował swój zakład jako pierwszą stolarnię w mieście z maszynami na prąd elektryczny. W zakładzie wykonywano głównie zestawy mebli do kuchni, jadalni, sypialni i gabinetów oraz meble pojedyncze. W **1940** r. przekazał stolarnię swemu synowi – Robertowi Jonczykowi. W **1945** r. zakład został przejęty przez państwo polskie jako mienie poniemieckie. Działalność gospodarczą prowadziło warszawskie Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane. W **1950** r. na bazie tego zakładu oraz dwóch innych utworzono Spółdzielnię Pracy Stolarzy „Meblostyl”, w której właściciele pełnili funkcje kierownicze. W **1964** roku, w wyniku reformy umożliwiającej rozwój sektora prywatnego w rzemiośle, jego stolarnia na powrót stała się zakładem prywatnym. Dzisiaj tradycję tworzenia mebli wysokiej jakości kultuwuje już czwarte pokolenie rodziny Jonczyków.

1893 gründete KARL JONCZYK eine Tischlerei, die heute eine der ältesten kontinuierlich arbeitenden Schreinereien in Guttentag ist. Er erhielt **1896** sein Meisterdiplom. **1923** warb er für seine Werkstatt als erste Schreinerei der Stadt mit elektrischen Maschinen. In der Fabrik wurden hauptsächlich Möbel für Küchen, Esszimmer, Schlafzimmer und Büros sowie Einzeilmöbel hergestellt. Im Jahr **1940** übergab er die Schreinerei an seinen Sohn Robert Jonczyk. Im Jahr **1945** wurde das Werk vom polnischen Staat als postdeutsches Eigentum übernommen. Die Geschäftstätigkeit wurde von der in Warschau ansässigen Gesellschaft für Sozialbau ausgeübt. Im Jahr **1950** wurde auf der Grundlage dieses und zweier weiterer Werke die Tischlergenossenschaft "Meblostyl" gegründet, in der die Eigentümer leitende Positionen innehatten. Infolge einer Reform, die die Entwicklung des Privatsektors im Handwerk ermöglichte, wurde seine Schreinerei **1964** wieder zu einer privaten Werkstatt. Heute wird die Tradition der Herstellung hochwertiger Möbel in der vierten Generation der Familie Jonczyk gepflegt.

Karl Jonczyk

i jego stolarnia w 1924 r.
/und seine Schreinerei
im Jahr 1924.

Möbelfabrik Karl Jonczyk

Guttentag 05.
Guttentagstraße 38-39 — Telefon Nr. 802
Stadtkasse: Hauptstraße 38 Guttentag

Siliale Gleismit
Stadtkassestraße 3 — Telefon Nr. 7410
Bankkonto: Hauptstraße 38 Guttentag

Drückerkassen, Banken Nr. 10100 — Stadtkasse, Stadtkasse, unter mit der Kassekassa nach Guttentag
Große Auswahl in Schlaf-, Speise-, Herren-Zimmern, Küchen und Einzeilmöbel

W **1895** r. AUGUST PIELOK założył warsztat stolarski przy ulicy Lublinieckiej w Dobrodzieniu. Zakupione w 1908 obrabiarki do drewna były napędzane naftą oraz gazem świetlnym. Już w **1923** r. maszyny posiadały napęd elektryczny. Firmowy szyld głosił: „Bau- und Möbeltischlerei mit elektrischem Betrieb”. W **1945** r. państwo polskie przejęło majątki poniemieckie w formie wywłaszczeń indywidualnych. W latach **1945–1948** w jego zakładzie działalność gospodarczą prowadziły Zakłady Drzewne Lasów Państwowych w Dobrodzieniu z siedzibą dyrekcji w Bytomiu. W styczniu **1948** r. wyrokiem sądu odzyskał swój majątek. Od **1951** zakład stolarski prowadził jego syn – Augustyn Pielok junior. Wykonywał meble realizując indywidualne zamówienia klientów. Zatrudniał czeladnika oraz uczniów. Dzisiaj działalność gospodarczą w dziedzinie stolarstwa w tym miejscu prowadzi trzecie pokolenie rodziny Pieloków.

1895 gründete AUGUST PIELOK eine Tischlerei in der Lublinitzer Straße in Guttentag. Die 1908 angeschafften Holzbearbeitungsmaschinen wurden mit Petroleum und Leuchtgas betrieben. Bereits **1923** verfügten die Maschinen über einen elektrischen Antrieb. Das Firmenschild verkündete: "Bau- und Möbeltischlerei mit elektrischem Betrieb". **1945** übernahm der polnische Staat die postdeutschen Besitztümer in Form von individuellen Enteignungen. Zwischen **1945 und 1948** wurde seine Tätigkeit von der Holzfabrik der Staatswälder in Guttentag mit Sitz in Beuthen ausgeübt. Im Januar **1948** erhielt er sein Eigentum durch ein Gerichtsurteil zurück. Seit **1951** wurde die Schreinerei von seinem Sohn – Augustyn Pielok junior geführt. Er fertigte Möbel nach individuellen Kundenaufträgen. Er beschäftigte einen Gesellen und Lehrlinge. Heute betreibt die dritte Generation der Familie Pielok an diesem Ort eine Zimmerei.

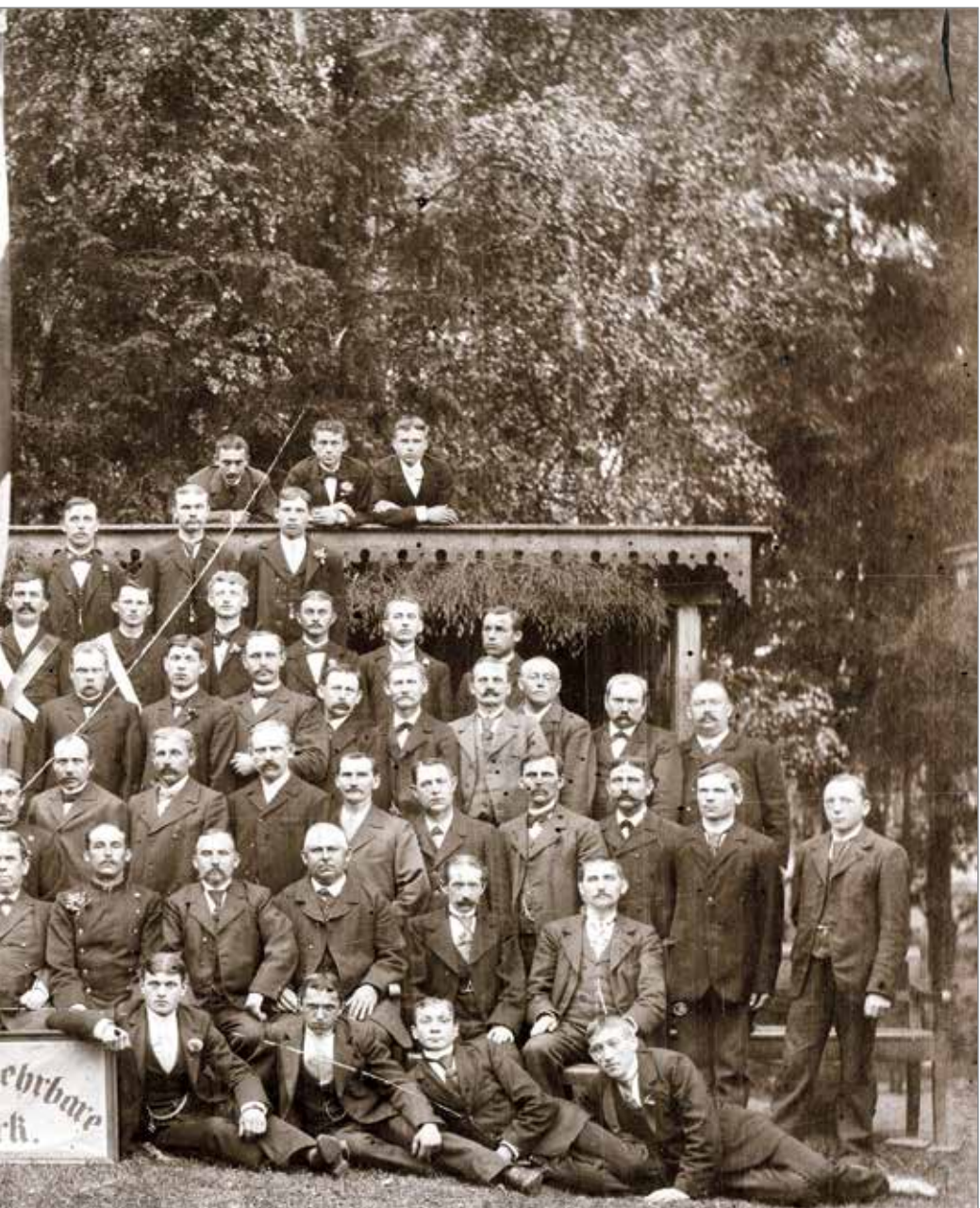

Meble z drewna dębowego litego,
jesionowego barwionego oraz
z drewna gruszy
Möbel aus massiver Eiche,
gebeizter Esche
und Birnbaumholz

Zur Erinnerung an die Abschiedsfeier am 1. Juli 1900 des
Sr. Hochwürden Kaplan Hofmann
Portret zbiorowy dobrodzieńskich rzemieślników z roku 1900

Herrn Präses des katholischen Meister- u. Gesellen-Vereins,
enberger zu Guttentag.

00. Pożegnanie kapelana cechowego, odchodzącego do Olesna

W **1910** r. JOHANN KOEPPE postawił okazały budynek przy ul. Kościelnej w Dobrodzieniu. Wewnątrz kamienicy znajdował się szeroki hall z bramą wjazdową, a po lewej i prawej stronie sklepy meblowe z dużymi oknami wystawowymi. Pomieszczenia na pierwszym i drugim piętrze służyły celom mieszkaniowym, a poddasze po części wykorzystywano jako magazyn. W tylnej części tej dużej posesji znajdował się zakład stolarski, w którym wykonywano szafy, stoły, krzesła, regały, trumny, stoliki do kwiatów, itp. Oprócz tego do zakładu należała niewielka tapicernia, w której wykonywano kanapy, fotele i materace. W pobliskim tartaku produkowano drewno kopalniane dla górnośląskich kopalń, podkłady kolejowe, skrzynki itd.

W latach 20. XX w. rozszerzył swoją działalność o zakłady meblowe i tartak w Polanicy i Nowym Wielisławiu w hrabstwie Kłodzko. Zakłady w Dobrodzieniu prowadził jego syn EDEWALD KOEPPE. W **1945** roku państwo polskie przejęło jego zakłady jako majątki poniemieckie, w formie wywłaszczeń indywidualnych na podstawie aktów prawa wewnętrznego.

Im Jahr **1910** baute JOHANN KOEPPE ein prächtiges Gebäude in der Kirchstraße in Guttentag. Im Inneren des Gebäudes befand sich eine breite Halle mit einem Eingangstor, und links und rechts davon gab es Möbelgeschäfte mit großen Schaufenstern. Die Räume im ersten und zweiten Stock wurden zu Wohnzwecken genutzt, das Dachgeschoss diente teilweise als Lager. Im hinteren Teil dieses großen Anwesens befand sich eine Schreinerei, in der Schränke, Tische, Stühle, Bücherregale, Särge, Blumentische usw. hergestellt wurden. Darüber hinaus gab es eine kleine Polsterei, in der Sofas, Sessel und Matratzen hergestellt wurden. Das nahe gelegene Sägewerk produzierte Grubenholz für die oberschlesischen Bergwerke, Eisenbahnschwellen, Kisten usw.

In den 1920er Jahren erweiterte er sein Unternehmen um Möbelfabriken und ein Sägewerk in Altheide-Bad und Neuwilmsdorf in der Grafschaft Glatz. Die Fabrik in Guttentag wurde von seinem Sohn EDEWALD KOEPPE geleitet. Im Jahr **1945** übernahm der polnische Staat seine Betriebe als postdeutsches Eigentum in Form von Einzelenteignungen auf der Grundlage interner Rechtsakte.

Kamienica i tartak w Dobrodzieniu.
Zakład w Polanicy-Zdrój
Mietshaus und Sägewerk in Guttentag.
Sägewerk in Altheide-Bad

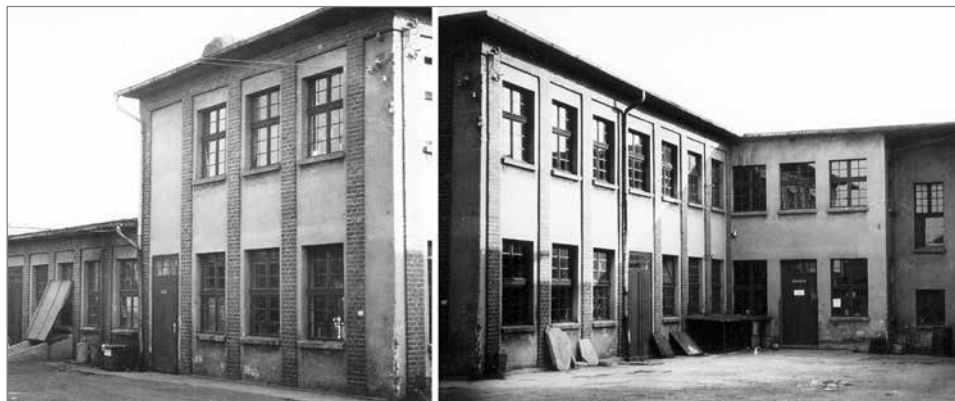

Od roku **1915** RICHARD KOEPPE (brat Johana Koeppe) tworzył w tym czasie w Dobrodzieniu drugą fabrykę mebli pn. Richard Koeppe Möbel Fabrik. Ta duża firma produkcyjno-handlowa mieściła się przy ul. Lublinieckiej. Właściciel wraz z rodziną mieszkał w budynku mieszkalnym, nowo wybudowanym w **1929**, w stylu modernistycznym. W części parterowej lokale spełniały funkcje usługowe. Po obu stronach bramy wjazdowej znajdowały się salony meblowe. Meble produkowane w jego zakładzie zdobyły uznanie na Śląsku.

W maju **1945** r. zakład meblarski Richarda Koeppe przejęła warszawska centrala gospodarcza dla budownictwa domów spółdzielczych i związkowych.

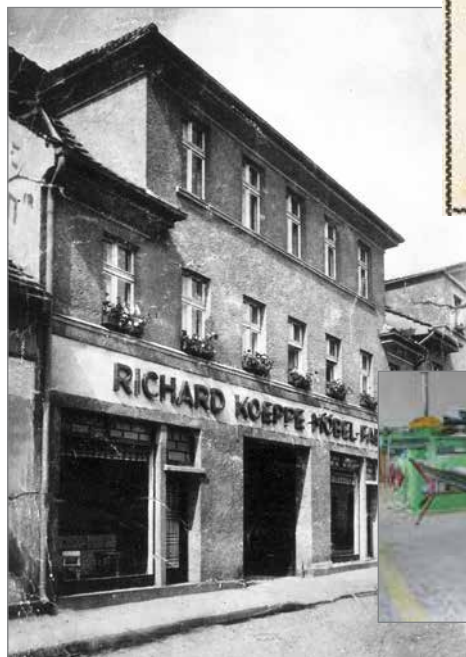
Ab **1915** gründete RICHARD KOEPPE (der Bruder von Johann Koeppe) in Guttentag eine zweite Möbelfabrik, die Richard Koeppe Möbel Fabrik. Dieses große Produktions- und Handelsunternehmen befand sich in der Lublinitzer Straße. Der Eigentümer und seine Familie wohnten in einem **1929** neu errichteten Wohngebäude im modernistischen Stil. Im Erdgeschoss wurden die Räumlichkeiten für Dienstleistungsfunktionen genutzt. Auf beiden Seiten des Eingangstors befanden sich Möbelausstellungsräume. Die in seiner Fabrik hergestellten Möbel fanden in Schlesien Anerkennung.

Im Mai **1945** wurde die Möbelfabrik von Richard Koeppe von der Warschauer Wirtschaftszentrale für den Bau von Genossenschafts- und Gewerkschaftshäusern übernommen.

W latach **1945–1948** w zakładzie meblarskim RICHARDA KOEPEPE swoją działalność gospodarczą prowadziło Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane z siedzibą w Warszawie. W latach **1948–1950** działalność produkcyjną w obiektach stolarskich Johanna, Edewalda i Richarda Koeeppe prowadził zakład podległy Gliwickim Zakładom Przemysłu Terenowego. Od 1 lutego **1950** zostały w tych miejscach założone Dobrodzieńskie Zakłady Drzewne Przemysłu Terenowego w Dobrodzieniu. W **1952** r. fabrykę Richarda Koeeppe przejęły Warsztaty Szkolne przy Zasadniczej Szkole Zawodowej w Dobrodzieniu, gdzie uczniowie odbywali praktykę w zawodach stolarz i ślusarz. W latach **1950–1953** Richard Koeeppe próbował w swoim zakładzie ponownie uruchomić produkcję mebli. Od roku **1954** nie miał możliwości prowadzenia działalności gospodarczej.

Von **1945 bis 1948** war die Gesellschaft für Sozialbau mit Sitz in Warschau in der Möbelfabrik von RICHARD KOEPEPE untergebracht. Zwischen **1948 und 1950** wurde die Tischlerei von Johann, Edewald und Richard Koeeppe von einem der Gleiwitzer Gebietsindustrie unterstellten Betrieb betrieben. Ab dem 1. Februar **1950** wurden an diesen Stand-orten staatliche Holzwerke errichtet. Im Jahr **1952** wurde die Richard-Koeeppe-Fabrik von der Schulwerkstatt der Berufsgrundschule in Guttentag übernommen, wo Lehrlinge zu Tischlern und Schlossern ausgebildet wurden. Zwischen **1950 und 1953** versuchte Richard Koeeppe, die Möbelproduktion in seiner Fabrik wieder aufzunehmen. Ab **1954** hatte er keine Möglichkeit mehr, seine Geschäfte weiterzuführen.

Kamienica i zabudowania fabryczne
Richarda Koeeppe w Dobrodzieniu
Mietshaus und Fabrikgebäude
Richard Koeeppe in Guttentag

W **1915** r. liczba rzemieślników w Dobrodzieniu zmniejszyła się do 100, a ilość cechów do 4 na skutek konkurencji towarów przemysłowych. Istniały cechy: [1] stolarzy, bednarzy, szklarzy i tokarzy, [2] szewców, siodlarzy, kopytników i kapeluszników, [3] krawców, kuśnierzy i tkaczy oraz [4] rzeźników. W tym okresie zaczęły się formować dobrodzieńskie rody stolarskie.

Ok. **1915** mistrz stolarski PAUL GAIDA posiadał swój warsztat stolarski przy ul. Browarnianej. Już piąte pokolenie prowadzi działalność w dziedzinie stolarstwa.

W **1920** r. mistrz stolarski JOHANN BADURA (1892–1972) założył warsztat stolarski przy ul. Kościelnej. W 1954 roku przekazał warsztat swemu synowi Johannesowi Badurze. Trzy pokolenia zajmują się stolarstwem.

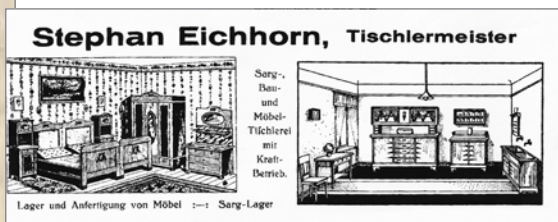
W **1920** r. mistrz stolarski STEPHAN I EICHHORN zapoczątkował rodzinne tradycje stolarskie zakładając swój warsztat przy ul. Lublinieckiej i Opolskiej. Już czwarte pokolenie wykonuje zawód stolarza.

Im Jahr **1915** sank die Zahl der Handwerker in Guttentag auf 100 und die Zahl der Zünfte auf 4, was auf die Konkurrenz der Industriegüter zurückzuführen war. Es gab Zünfte von: [1] Zimmerleuten, Küfern, Glasern und Drechslern, [2] Schuhmachern, Sattlern, Hufmachern und Hutmachern, [3] Schneidern, Kürschnern und Webern sowie [4] Metzgern. In dieser Zeit begannen sich die Guttentager Tischlerfamilien zu bilden.

Um **1915** hatte der Tischlermeister PAUL GAIDA eine eigene Tischlerei in der Brauerei Straße. Er ist bereits in der fünften Generation als Tischler tätig.

1920 gründete der Tischlermeister JOHANN BADURA (1892-1972) die Möbeltischlerei in der Kirchstraße. Im Jahr 1954 übergab er die Werkstatt an seinen Sohn Johannes Badura. Heute sind drei Generationen in der Zimmerei tätig.

1920 begann der Tischlermeister STEPHAN EICHHORN mit der Gründung seiner Werkstatt in der Lublinitzer Straße und der Opelner Straße die Tischlertradition der Familie. Die vierte Generation arbeitet heute als Tischler.

Diplom i warsztat stolarski J. Badury
Diplom- und Tischlereiwerkstatt von J. Badura

W nocy 2/3 maja **1921** r. Polska Organizacja Wojskowa Górnego Śląska wywołała trzecie powstanie zbrojne. 5 maja 1921 powstańcy po raz pierwszy podjęli próbę opanowania Dobrodzienia, ale natrafili na silny opór miejscowej samoobrony. 6 maja 1921 powstańcy w liczbie 2000 przypuścili drugi, zmasowany atak na miasto. Obrona złożona z 80 osób została pokonana. Do niewoli wzięto 260 mieszkańców. Były też ofiary wśród ludności cywilnej. Miasto dostało się w ręce powstańców. 28 czerwca 1921 rozpoczęła się równoczesna ewakuacja wszystkich oddziałów zbrojnych z terenu plebiscytowego Górnego Śląska. Trzecie powstanie śląskie oficjalnie zakończyło się 5 lipca 1921. Rada Ambasadorów dokonała 20 października 1921 podziału Górnego Śląska i zatwierdziła przebieg granic. 15 maja **1922** Polska i Niemcy podpisały konwencję regulującą stosunki handlowe, narodowościowe i oświatowe na Górnym Śląsku. Dobrodzień i okoliczne wsie pozostały w granicach Niemiec.

Powstańcy w Dobrodzieniu / Insurgents in Guttentag

In der Nacht vom 2. auf den 3. Mai **1921** begann die Polnische Militärorganisation von Oberschlesien den dritten bewaffneten Aufstand. Am 5. Mai 1921 unternahmen die Aufständischen einen ersten Versuch, Guttentag einzunehmen, stießen aber auf den starken Widerstand der örtlichen Selbstverteidigung. Am 6. Mai 1921 starteten die Aufständischen, deren Zahl auf 2000 anstieg, einen zweiten massiven Angriff auf die Stadt. Die aus 80 Personen bestehende Verteidigung wurde besiegt. 260 Einwohner wurden gefangen genommen. Auch unter der Zivilbevölkerung gab es Opfer. Die Stadt fiel in die Hände der Aufständischen. Am 28. Juni 1921 begann die gleichzeitige Evakuierung aller bewaffneten Einheiten aus dem Plebiszitgebiet Oberschlesien. Der dritte schlesische Aufstand endete offiziell am 5. Juli 1921. Am 20. Oktober 1921 teilte der Botschafterrat Oberschlesien auf und genehmigte den Verlauf seiner Grenzen. Am 15. Mai **1922** unterzeichneten Polen und Deutschland ein Abkommen zur Regelung der wirtschaftlichen, nationalen und schulischen Beziehungen in Oberschlesien. Guttentag und die umliegenden Dörfer blieben innerhalb der deutschen Grenzen.

Po podziale Górnego Śląska, od 15 czerwca **1922** r. Dobrodzień stał się miastem powiatowym. Utworzono najmniejszy w Rzeszy powiat dobrodzieński, którego obszar wynosił 322,52 km². Na czele Powiatu Dobrodzień stał radca rządowy graf dr Matuschka, a od 28 czerwca 1922 – Otto Uliczka.

Następował szybki rozwój infrastruktury miasta. Wkrótce w mieście zainstalowano światło elektryczne i wybudowano budynki starostwa, w których również znalazły siedzibę urzędy katastralny i wydział oświaty. Następnie postawiono budynki poczty i banku, wiele budynków mieszkalnych, zwłaszcza przy ulicach Piastowskiej i Oleskiej. Uruchomiono 42-metrową wieżę ciśnień, wodociąg i kanalizację. Otwarto salę gimnastyczną i kinową, basen i boisko oraz szkołę rolniczą z internatem. W tym czasie miasto liczyło około 3600 mieszkańców.

Rozwijało się rzemiosło. Znane są nazwy zakładów lub nazwiska ok. 300 właścicieli warsztatów, którzy w ostatnim stuleciu prowadzili na naszym terenie działalność w dziedzinie stolarstwa.

Starostwo Powiatowe w Dobrodzieniu / Bezirksamt Guttentag

Nach der Teilung Oberschlesiens wurde Guttentag am 15. Juni **1922** Kreisstadt. Der kleinste Kreis Guttentag im Deutschen Reich wurde gegründet. Geleitet wurde er vom Regierungsrat Graf Dr. Matuschka und ab dem 28. Juni 1922 von Otto Uliczka.

Rasch entwickelte sich die Infrastruktur der Stadt. Bald wurde elektrisches Licht installiert und die Gebäude des Bezirksamtes gebaut, in denen auch das Katasteramt und das Schulamt untergebracht waren. In der Folgezeit entstanden Post- und Bankgebäude, viele Wohnhäuser, vor allem in der Bahnhofstraße und der Rosenberger Straße. Ein 42 m hoher Wasserturm, ein Wasserwerk und ein Abwassersystem wurden in Betrieb genommen. Es wurden eine Turnhalle und ein Kino, ein Schwimmbad und ein Fußballplatz sowie eine Landwirtschaftsschule mit Internat eröffnet. Zu dieser Zeit hatte die Stadt etwa 3600 Einwohner.

Das Handwerk entwickelte sich weiter. Wir kennen die Namen der Werkstätten bzw. der etwa 300 Werkstattbesitzer, die im letzten Jahrhundert in unserem Gebiet im Tischlerhandwerk tätig waren.

W **1922** r. odnotowano 80 warsztatów stolarskich o specjalności meblowej i budowlanej. Ich działalność i produkcja zostały zahamowane na skutek podziału powiatu lublinieckiego granicą 24 VI 1922 roku na część polską i niemiecką. Za granicą znaleźli się dotychczasowi odbiorcy wyrobów dobrodzieńskich rzemieślników. Stolarze byli zmuszeni wozić swoje wyroby na targi w Oleśnie, Strzelcach, Kluczborku, Koźlu i Raciborzu.

W **1926** r. tradycje stolarskie zapoczątkował ROBERT KACZMARCZYK. Meble, wykonywane w dużej mierze ręcznie. Już czwarte pokolenie wykonuje zawód stolarza.

W **1927** r. mistrz stolarski FRANZ KASPRZIK posiadał warsztat stolarski przy ul. Lublinieckiej. Przed zainstalowaniem energii elektrycznej stosował maszynę stolarską na gaz świetlny. Obecnie zakład stolarski prowadzi czwarte pokolenie rodziny Kasprzyków.

W **1930** r. działał zakład stolarski AUGUSTA HOFFMANNA. Teraz budynek wraz z maszynami jest wynajmowany stolarzom, którzy nie wybudowali jeszcze swojej stolarni.

Im Jahr **1922** wurden 80 auf Möbel und Bau spezialisierte Tischlereien gezählt. Ihre Tätigkeit und Produktion wurden durch die Grenzteilung des Kreises Lublinitz am 24. Juni 1922 in einen polnischen und einen deutschen Teil beendet. Die Abnehmer der Produkte der Guttentager Handwerker fanden sich im Ausland wieder. Die Zimmerleute waren gezwungen, ihre Produkte auf Messen in den umliegenden Städten anzubieten.

1926 wurde die Tradition des Tischlerhandwerks von ROBERT KACZMARCZYK begründet. Möbel wurden hier größtenteils von Hand gefertigt. Bereits die vierte Generation übt den Beruf des Möbeltischlers aus.

Im Jahr **1927** besaß der Tischlermeister FRANZ KASPRZIK eine Tischlerei in der Lublinitzer Straße. Bevor es Elektrizität gab, benutzte er eine Tischlermaschine für Leuchtgas. Gegenwärtig wird die Schreinerei von der vierten Generation der Familie Kasprzyk geführt.

Im Jahr **1930** war die Schreinerei von AUGUST HOFFMANN in Betrieb. Jetzt werden das Gebäude und die Maschinen an angehende Tischler vermietet, die noch keine eigenen Tischlereien gegründet haben.

Stolarnie Augusta Hoffmanna i Franza Kasprzyka
Tischlereien von August Hoffmann und Franz Kasprzyk

W **1935** r. STEFAN KNOPP – jako kołodziej i stolarz założył warsztat stolarski w Ligocie Dobrodzieńskiej. Działalność w dziedzinie stolarstwa prowadzi tu trzecie pokolenie rodziny Knopów.

Ok. **1935** r. rozpoczęła się potajemnie emigracja do USA i Szwajcarii licznej społeczności dobrodzieńskich Żydów. Los kilku żydowskich mieszkańców, którzy pozostali w mieście do wybuchu wojny jest tylko częściowo znany.

W **1936** r. KARL GRABINSKI – właściciel warsztatu stolarskiego w Dobrodzieniu zapoczątkował czteropokoleniowe tradycje stolarskie w rodzinie Grabinskich. W jego warsztacie rozpoczynał pracę w zawodzie stolarza Wiktor Grabinski – późniejszy właściciel zakładu stolarskiego w Dobrodzieniu i Starszy Cechu w latach 1984–2002.

W latach **1937–1938–1939** stan warsztatów rzemieślniczych należących do cechu w Dobrodzieniu z gminą Ciasna–Sieraków wynosił odpowiednio 342–330–307 zakładów. Trwał więc proces zmniejszania się liczby warsztatów.

1935 gründete STEFAN KNOPP, Stellmacher und Schreiner, eine Schreinerei in Ellguth Guttentag. Der Zimmereibetrieb wird heute in der dritten Familiengeneration weitergeführt.

Um **1935** emigrierte heimlich eine große Gemeinde von Juden aus Guttentag heimlich in die USA und die Schweiz. Das Schicksal der wenigen jüdischen Einwohner, die bis zum Ausbruch des Krieges in der Stadt blieben, ist nur zum Teil bekannt.

Im Jahr **1936** begann KARL GRABINSKI, Inhaber einer Schreinerei in Guttentag, eine bereits in der vierten Generation fortgeführte Familientradition. Wiktor Grabinski, später Inhaber einer Schreinerei in Guttentag und Innungsmeister von 1984 bis 2002, begann seinen Beruf als Schreiner in seiner eigenen Werkstatt.

In den Jahren **1937-1938-1939** belief sich die Zahl der der Innung angehörenden Handwerksbetriebe in Guttentag und in der Gemeinde Cziasnau-Schierokau auf entsprechend 342-330-307 Betriebe. Der Prozess der Verringerung der Zahl der Werkstätten setzte sich also fort.

Zakład kołodziejski Roberta Marona w Dobrodzieniu / Die Stellmacherwerkstatt von Robert Maron in Guttentag

• 1923–1938 •

Budynek powiatowej kasy oszczędnościowej
Gebäude der Kreissparkasse

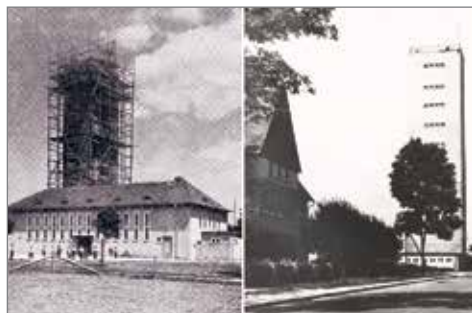
• 1923–1938 •

Budynki sądu powiatowego i urzędu finansowego
Gebäude des Amtsgerichts und des Finanzamts

• 1923–1938 •

Budynek szkoły rolniczej i gospodarstwa domowego
Schulgebäude für Landwirtschaft und Landtechnik

• 1923–1938 •

Sala gimnastyczna, kino i wieża wodna
Turnhalle, Kino und Wasserturm

• 1923–1938 •

Budynek poczty, telegrafu i telefonu
Post-, Telegraf- und Telefongebäude

• 1923–1938 •

Budynki modernistyczne mieszkalno-użytkowe
Modernistische Wohn- und Geschäftshäuser

1 września **1939** r. wybuchła druga wojna światowa. W wyniku reorganizacji zlikwidowano powiat dobrodzieński. Dobrodzień ponownie znalazł się w powiecie lublinieckim.

W latach **1939–1940** budowano okazałą murowaną remizę strażacką przy ulicy Oleskiej.

Rzemieślnicy byli powoływani do służby wojсковej. Część warsztatów została zamknięta, pozostałe prowadziły żony właścicieli. Wielu rzemieślników nie powróciło z frontu. W okresie wojny zginęło co najmniej 318 powołanych do wojska niemieckiego mieszkańców Dobrodzienia.

W grudniu **1944** i styczniu **1945** wielu mieszkańców Dobrodzienia i okolicznych wiosek zdecydowało się na ewakuację przed radzieckim frontem. Boczny drogami kierowali się na zachód lub południowy zachód. Nieliczni szczęśliwie powrócili z „flichtowania” do swoich miejscowości po kilku miesiącach. Niektórzy podczas niezorganizowanej ucieczki dostali się pod ostrzał wojska i zginęli.

Am 1. September **1939** brach der Zweite Weltkrieg aus. Im Zuge einer Neuordnung wurde der Kreis Guttentag aufgelöst. Guttentag befand sich wieder im Landkreis Lublinitz.

Zwischen **1939 und 1940** wurde in der Rosenberger Straße ein prächtiges Feuerwehrhaus aus Backstein gebaut.

Handwerker wurden zum deutschen Militärdienst eingezogen. Einige Werkstätten wurden geschlossen, andere wurden von den Ehefrauen der Inhaber geführt. Viele Handwerker kehrten nicht von der Front zurück. Mindestens 318 Einwohner von Guttentag, die zur deutschen Armee einberufen wurden, starben während des Krieges.

Im Dezember **1944** und Januar **1945** beschlossen viele Einwohner, vor der sowjetischen Front zu flüchten. Sie nahmen Nebenstraßen und fuhren nach Westen oder Südwesten. Nur wenige kehrten nach mehreren Monaten in ihre Dörfer zurück. Einige gieten unter Beschuss der Armee und starben.

Remiza strażacka w Dobrodzieniu / Feuerwehrwache in Guttentag

21 stycznia **1945** r. po krótkim ostrzale do Dobrodzienia wkroczyły wojska radzieckie. Rozpoczął się okres grabieży i podpaleń. 69 budynków zostało spalonych, a 9 uszkodzonych. W myśl międzynarodowych umów i postanowień poczdamskich Dobrodzień znalazł się w granicach Polski. Dla Ślązaków nastał trudny czas „odniemczania” i repolonizacji.

15 kwietnia **1945** komendantura Armii Czerwonej przekazała miasto polskim władzom administracyjnym. Władzę objął burmistrz Józef Ćmok. Teodor Walczak został przewodniczącym Miejskiej Rady Narodowej. Major Makarow nadal był komendantem miasta. Od 1 maja do końca grudnia 1945 r. działała w Dobrodzieniu komisja weryfikacyjna, przyznająca zaświadczenia o narodowości polskiej. W tym czasie miasto liczyło 1050 mieszkańców. W połowie maja 1945 w Dobrodzieniu osiedliła się liczna grupa repatriantów z Barszczowic na Ukrainie. Ponownie utworzono powiat dobrodzieński, który istniał do 31 marca 1951 roku.

Am 21. Januar **1945** rückten die sowjetischen Truppen nach einem kurzen Beschuss in Guttentag ein. Es begann die Zeit der Plünderungen und Brandstiftungen. 69 Gebäude wurden niedergebrannt und 9 beschädigt. In Übereinstimmung mit internationalen Vereinbarungen und den Potsdamer Beschlüssen wurde Guttentag Teil Polens. Für die Schlesier war es eine schwierige Zeit der Re-Polonisierung.

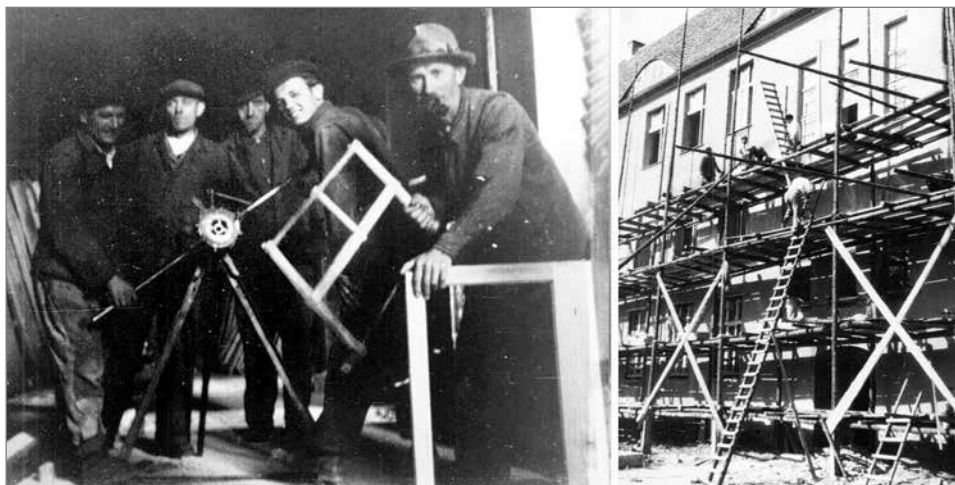
Am 15. April **1945** übergab das Hauptquartier der Roten Armee die Stadt an die polnischen Verwaltungsbehörden. Bürgermeister Józef Ćmok übernahm die Macht. Teodor Walczak wurde Vorsitzender des örtlichen Nationalrats. Major Makarow war immer noch der Kommandant der Stadt. Vom Anfang Mai bis Ende Dezember 1945 gab es in Guttentag eine Prüfungskommission, die Bescheinigungen über die polnische Staatsangehörigkeit ausstellte. Zu dieser Zeit hatte die Stadt nur 1050 Einwohner. Mitte Mai 1945 ließ sich eine große Gruppe von ausgesiedelten Polen aus Barszczowice in der Ukraine in Guttentag nieder. Der Kreis Guttentag wurde aufgelebt und bestand bis zum 31. März 1951.

Północna strona rynku w 1945 / Nordseite des Rings 1945

W **1945** r. cech dobrodzieńskich rzemieślników o wielowiekowych tradycjach przestał istnieć. Starszy Cechu Robert Proft poniósł śmierć, skrzynia cechowa z dokumentami również zaginęła. Wiele splądrowanych warsztatów rzemieślniczych należało zorganizować od podstaw. Od **1946** rzemieślnicy oraz pracownicy różnych przedsiębiorstw przystąpili do odbudowy budynków użyteczności publicznej. W myśl prawa polskiego, przedsiębiorcom pochodzenia niemieckiego odbierano ich majątek. W swoich zakładach mogli być pracownikami, w domach – lokatorami. Niektórzy właściciele odzyskali swoje warsztaty i domy po kilku latach na drodze sądowej. W kolejnych latach, na skutek wymierzania ciągłych domiarów podatkowych, liczba zakładów rzemieślniczych uległa znacznemu zmniejszeniu. Zostały zlikwidowane całkowicie niektóre rzemiosła, np. masarstwo i piekarstwo. Pozostałe branże zmniejszyły ilość zatrudnionych. Rzemieślnicy dobrodzieńscy należeli do cechów w Lublińcu i Tarnowskich Górach.

Im Jahr **1945** hörte die Zunft der Handwerker von Guttentag mit ihrer jahrhundertelangen Tradition auf zu existieren. Der Gildenälteste Robert Proft verstarb, die Gildentruhe mit Dokumenten ging ebenfalls verloren. Viele geplünderte Handwerksbetriebe mussten von Grund auf neu organisiert werden. Ab **1946** begannen Handwerker und Angestellte verschiedener Unternehmen mit dem Wiederaufbau von öffentlichen Gebäuden. Nach polnischem Recht wurde das Eigentum von Unternehmen deutscher Herkunft beschlagnahmt. In ihren bis dahin eigenen Werkstätten konnten sie nur Angestellte sein, in ihren Häusern - Mieter. Einige Eigentümer haben ihre Werkstätten und Häuser nach einigen Jahren durch Gerichtsbeschlüsse wiederbekommen. In den folgenden Jahren ging die Zahl der Handwerker infolge ständiger Erhöhung der Besteuerung erheblich zurück. Einige Branchenbetriebe, wie Metzgereien und Bäckereien, wurden ganz eingestellt. In anderen Berufen wurde die Zahl der Beschäftigten reduziert. Die Guttentager Handwerker gehörten von da an zu den Zünften in Lublinitz und Tarnowitz.

Odbudowa szkoły w latach 1946–1947 / Wiederaufbau der Schule 1946-1947

1 lutego **1950** r. założono Dobrodzieńskie Zakłady Drzewne Przemysłu Terenowego na bazie przedwojennej fabryki mebli Johanna Koeppa oraz zakładu kołodziejskiego i samochodowego Roberta Marona. Produkowano w nich meble stołowe i zestawy segmentowe.

W **1951** r. utworzono Spółdzielnię Pracy Stolarzy na bazie prywatnych zakładów stolarskich Roberta Jonczyka, Hermana Kasprzyka i Teodora Kubotha. Podlegała Wojewódzkiemu Związkowi Spółdzielni Pracy w Katowicach. Zwierzchnictwo sprawował Centralny Związek Spółdzielczości Pracy w Warszawie.

W **1952** r. w Dobrodzieniu powstały Warsztaty Szkolne Zespołu Szkół Zawodowych na bazie przedwojennej fabryki mebli Richarda Koeppa. Uczniowie odbywali w nich praktykę w zawodach stolarz i ślusarz. Mogli pogłębiać swoją wiedzę w trzyletnim Technikum Przemysłu Drzewnego. Absolwenci bez trudu znajdowali zatrudnienie w licznych lokalnych zakładach stolarskich. Warsztaty szkolne istniały do roku 2003.

Am 1. Februar **1950** wurde in Guttentag auf der Basis der Vorkriegsmöbelfabrik von Johann Koeppa und der Stellmacher- und Autowerkstatt von Robert Maron die Holzfabrik für die Gebietsindustrie gegründet. Sie stellten Tischmöbel und Segmentgarnituren her.

1951 wurde die Arbeitsgenossenschaft der Tischler auf der Grundlage der privaten Tischlereien von R. Jonczyk, H. Kasprzyk und T. Kuboth gegründet. Sie war dem Woiwodschaftsverband für Genossenschaftsarbeit in Kattowitz unterstellt. Die Aufsicht wurde durch eine Zentrale in Warschau ausgeübt.

1952 wurde in Guttentag auf dem Gelände der Möbelfabrik Richard Koeppa eine Werkstatt des Berufsschulkomplexes eingerichtet. Die Schüler absolvierten ihre Lehre in den Berufen Tischler und Schlosser. Sie konnten ihre Kenntnisse in der dreijährigen Höheren Fachschule für Holzindustrie vertiefen. Die Absolventen fanden eine Anstellung in den örtlichen Tischlereien. Die Schulwerkstätten bestanden bis 2003.

Warsztaty szkolne Zasadniczej Szkoły Zawodowej / Schulwerkstätten des ZSZ (1952–2003)

W **1953** działalność rozpoczął Państwowy Ośrodek Maszynowy w Dobrodzieniu. Świadczył usługi na rzecz lokalnych zakładów i rolnictwa. Procedurę likwidacji POM-u podjęto w marcu 1992 r.

Od **1955** r. rzemieślnicy wspierali budowę osiedla mieszkaniowego, domu nauczycieli oraz obiektów handlowych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Dobrodzieniu.

W **1959** r. Spółdzielnia Pracy Stolarzy rozpoczęła budowę systemem gospodarczym nowego zakładu z halami produkcyjnymi i magazynami w Dobrodzieniu. Przyjął nazwę SPS MEBLOSTYL. Produkowano w nim wyłącznie tzw. komplety kombinowane. Spółdzielnia istniała do 1976 roku.

Stolarze mieli swój udział w budowie bloków mieszkalnych w centrum miasta, które oddano do użytku w 1959 r. Wspierali również budowę szkół w Szemrowicach (1950), Bzinicy (1953) i Pludrach (1966) oraz gruntowny remont budynku szkolnego w Głowczycach (1959).

1953 nahm der Staatliche Maschinenpark in Guttentag seinen Betrieb auf. Er erbrachte Dienstleistungen für lokale Unternehmen und die Landwirtschaft. Der Betrieb wurde im März 1992 stillgelegt.

Seit **1955** unterstützten die Handwerker den Bau einer Wohnsiedlung, eines Lehrerhauses und der Geschäftsräume einer Produktions- und Dienstleistungsgenossenschaft in Guttentag.

1959 begann die Schreinereigenossenschaft mit dem Bau eines neuen Werks mit Produktions- und Lagerhallen in Guttentag. Es erhielt den Namen MEBLOSTYL. Dort wurden nur Segmentmöbel hergestellt. Die Genossenschaft bestand bis 1976.

Die Zimmerleute trugen zum Bau von Wohnblöcken im Stadtzentrum bei, die 1959 fertiggestellt wurden. Sie unterstützten auch den Bau von Schulen in Schemrowitz (1950), Bzinitz (1953) und Pluder (1966) sowie die umfangreiche Renovierung des Schulgebäudes in Glowtschütz (1959).

Hala produkcyjna / Produktionshalle SPS MEBLOSTYL

W okresie socjalizmu pracownicy miejscowych zakładów pracy, w tym stolarze, mieli swój udział w budowie kolejnych obiektów w Dobrodzieniu. W **1964** r. oddano do użytku otwarty basen kąpielowy oraz ukończono budowę bloków mieszkalnych po południowo-zachodniej stronie dobrodzieńskiego rynku

W latach **1962–1965** budowano szkołę podstawową, zwaną „tysiąclatką” przy wsparciu finansowym Polonii Stanów Zjednoczonych.

W **1971** r. otwarto dom kultury. Placówka jest organizatorem ogólnopolskich imprez, np. turnieju brydżowego „Śnieżny Płatek” (od 1972) i festiwalu „Źródło” (od 1997). Przy ośrodku kultury działa klub sportowy „Start Dobrodzień”. Klub piłkarski istnieje nieprzerwanie od 1958, nowy stadion wybudowano w **1977** r. Kluby modelarski (od 1967) i pływacki „Vega” (od 2003) oraz mažoretki „Fantazja” (od 2018) odnoszą międzynarodowe sukcesy. Istnieje klub wędkarski „Habas” i rowerowy „Jednośląd”. Działa Zespół Pieśni Regionalnej (od 1986) i Chór „Kantata” (od 2007).

Während der sozialistischen Zeit beteiligten sich die Beschäftigten der örtlichen Betriebe, darunter auch Zimmerleute, am Bau weiterer Gebäude in Guttentag. Im Jahre **1964** wurde ein Freibad eröffnet, und an der Südwestseite des Rings wurden Wohnblocks fertiggestellt.

Anlässlich des 1000-jährigen Bestehens des polnischen Staates wurde zwischen **1962** und **1965** mit finanzieller Unterstützung von Amerikanern polnischer Abstammung eine Grundschule gebaut.

Im Jahre **1971** wurde ein Kulturzentrum eröffnet. Es organisiert nationale Veranstaltungen, z.B. seit 1972 ein Bridgeturnier und seit 1997 ein nationales Minderheitenfestival. Dort gibt es auch den Fußballverein. Er besteht seit 1958 und ein neues Stadion wurde 1977 erbaut. International erfolgreich sind: der Modellbauverein (seit 1967), der Schwimmverein (seit 2003) sowie die Majoretten (seit 2018). Darüber hinaus wirken beim Kulturzentrum: ein Angel- und ein Fahrradclub, eine regionale Gesangsgruppe (seit 1986) und ein Chor (seit 2007).

Collage Ogólnopolskich Spotkań Zespołów Artystycznych Mniejszości Narodowych i Etnicznych

Collage des "Source"-Festivals in Guttentag

1 stycznia **1977** roku utworzono zakład pn. Katowickie Fabryki Mebli – Fabryka w Dobrodzieniu. W jego skład weszły Dobrodzieńskie Zakłady Drzewne Przemysłu Terenowego, SPS „Meblostyl” i Stolarska Spółdzielnia Pracy w Lublińcu. Fabryka produkowała komplety meblowe segmentowe. W **1981** r. KFM Fabryka Mebli w Dobrodzieniu przekształciła się w DOBRODZIĘŃSKIE FABRYKI MEBLI. Produkowano meble dla IKEA, a także meblowe zestawy segmentowe, zestawy mebli młodzieżowych, meble kuchenne i biurowe. Zakład przechodził kilka etapów restrukturyzacji.

W efekcie połączenia istniejących obok siebie spółek 1 stycznia **2002** r. powstało duże przedsiębiorstwo KLER S.A. Firma, założona przez Piotra Klera w 1973 r., dzisiaj jest uważana za lidera polskiego rynku ekskluzywnych mebli wypoczynkowych. To największy pracodawca tej branży w regionie. Firma inwestuje w sieć sprzedaży na całym świecie. Została uhonorowana wieloma wyróżnieniami w kraju i za granicą.

Am 1. Januar 1977 wurde das Werk Guttentag als Teil der Kattowitzer Möbelfabriken gegründet. Das Werk umfasste holzverarbeitende und zimmermannsmäßige Betriebe in Guttentag und Lublinitz. Die Fabrik stellte segmentierte Möbelsets her. **1981** wurde die Möbelfabrik in Guttentag selbständig. Es wurden Möbel für IKEA hergestellt, wie z. B. Sektionsmöbel, Jugendmöbel, Küchen- und Büromöbel. Das Werk wurde in mehreren Phasen umstrukturiert.

Als Ergebnis der Fusion der nebeneinander bestehenden Unternehmen wurde am 1. Januar **2002** das Großunternehmen KLER S.A. gegründet. Das 1973 von Piotr Kler gegründete Unternehmen gilt heute als Marktführer auf dem polnischen Markt für exklusive Freizeitmöbel. Es ist der größte Arbeitgeber in dieser Branche in der Region. Das Unternehmen investiert in ein weltweites Vertriebsnetz und wurde mit zahlreichen Preisen im In- und Ausland ausgezeichnet.

Zestawy mebli oferowane przez DOBRODZIĘŃSKIE FABRYKI MEBLI
Möbelsets, die von lokalen Fabriken angeboten werden

W **1980** r. z inicjatywy stolarza Augustyna Franczoka został reaktywowany Cech Rzemiosł Różnych. Zrzeszał 122 zakłady rzemieślnicze. Funkcję Starszego Cechu pełnił Augustyn Franczok (1980–1984), następnie Wiktor Grabinski (1984–2002) i Ryszard Kaczmarczyk (od 2003).

W latach 70. i 80. XX w. na terenie gminy powstały kolejne prywatne zakłady stolarskie. Niektóre mają status dużych i uznanych w kraju i za granicą dobrodzieńskich firm meblarskich. Były wielokrotnie nagradzane na targach krajowych i międzynarodowych. Rodzinną działalność prowadzi w nich drugie i trzecie pokolenie meblarzy. Do najbardziej znanych zakładów należą: MEBEL RUST (od 1968), MEBLE NOWAK (od 1970), KLER (od 1973), MEBLE PYKA (od 1978), MEBLE BRYŁKA (od 1985).

1980 wurde auf Initiative des Schreiners Augustyn Franczok die Gilde der verschiedenen Handwerker reaktiviert. Sie bestand aus 122 Handwerksbetrieben. Das Amt des Gildenleiters wurde von Augustyn Franczok (1980-1984) ausgeübt, gefolgt von Wiktor Grabinski (1984-2002) und Ryszard Kaczmarczyk (seit 2003).

In den 1970er und 1980er Jahren entstanden in der Gemeinde weitere private Schreinereien. Einige haben den Status eines großen und anerkannten Familienunternehmens. Sie haben zahlreiche Preise auf nationalen und internationalen Messen gewonnen. Zu den bekanntesten Fabriken gehören: MEBEL RUST (seit 1968), MEBLE NOWAK (seit 1970), KLER (seit 1973), MEBLE PYKA (seit 1978), MEBLE BRYŁKA (seit 1985).

Siedziba Cechu Rzemiosł Różnych w Dobrodzieniu
Hauptsitz der Handwerkszunft in Guttaentag

Od roku **1990** następuje dalszy systematyczny postęp w rozwoju dobrodzieńskich zakładów meblarskich, przejawiający się zarówno w budowie nowych wielkogabarytowych hal produkcyjnych i okazałych salonów wystawowych, jak i rozbudowie już istniejących. Działalność w tej dziedzinie prowadzi tu ponad sto zakładów. Meble takich firm jak P.P.H.U. LISSY (od 1993), DES (od 1994), MEBLONOWAK (od 1995), TC MEBLE (od 2003), DOBROTEKA (od 2012) zyskują nabywców nie tylko na rynku krajowym, ale dzięki swojej doskonałej jakości i ciekawemu wzornictwu, cieszą się dużym powodzeniem poza granicami kraju.

Ponad 100 lat stolarskich tradycji kultywowanych w wielopokoleniowych zakładach, tradycyjne i nowoczesne wzornictwo, nowoczesny park maszynowy, nowoczesne technologie, szeroki asortyment, solidność wykonania, rzemieślnicza dokładność, indywidualne rozwiązania to atuty, które wyróżniają dobrodzieńskie zakłady na polskim i europejskim rynku firm meblarskich.

Seit **1990** hat sich die Guttentager Möbelindustrie durch den Bau neuer großer Produktionshallen und beeindruckender Ausstellungsräume sowie durch die Erweiterung bestehender Werke stetig weiterentwickelt. Mehr als hundert Unternehmen sind in diesem Bereich tätig. Möbel von Firmen wie P.P.H.U. LISSY (seit 1993), DES (seit 1994), MEBLONOWAK (seit 1995), TC MEBLE (seit 2003), DOBROTEKA (seit 2012) finden Abnehmer nicht nur auf dem heimischen Markt, sondern sind dank ihrer hervorragenden Qualität und ihres interessanten Designs auch im Ausland sehr beliebt.

Über 100 Jahre Tischlertradition, die in Mehrgenerationenbetrieben gepflegt wird, traditionelles und modernes Design, moderner Maschinenpark, moderne Technologien, breite Produktpaletten, solide Verarbeitung, handwerkliche Sorgfalt, individuelle Lösungen - das sind die Vorzüge, die die Firma Guttentag auf dem polnischen und europäischen Möbelmarkt auszeichnen.

DOBROTEKA – nowoczesne centrum edukacyjno-projektowo-wystawowe
Modernes Bildungs-, Design- und Ausstellungszentrum

KLER SA – największy zakład meblarski w Dobrodzień
Die größte Möbelfabrik in Guttentag

meble Jonczyk

„Rzemiosło wspierane przez technologię”
„Handwerk unterstützt durch Technologie”

meble Jonczyk

„Rodzinna firma od czterech pokoleń”
„Ein Familienbetrieb seit vier Generationen”

• *Ważniejsze źródła / Wichtigere Quellen*

- Heisig E., Aus der Geschichte der Stadt Guttentag ..., 1928
- Hufnagel F., Vorgeschichtliche und geschichtliche Funde aus dem Kreise Guttentag, 1939
- Ilustracje ze zbiorów autora, członków MTRDZ, Urzędu Miejskiego i przedsiębiorców
- Kostrzewski J., Pradzieje Śląska, 1970
- Materiały archiwalne Cechu Rzemiosł Różnych w Dobrodzieniu
- Pfützenreiter, Germanische Kultur im Kreise Guttentag vor 1500 Jahren, 1938
- Przekazy właścicieli dobrodzieńskich zakładów stolarskich
- Weltzel A., Geschichte der Stadt und Herrschaft Guttentag, 1882
- Zapiski kronikarskie autora opracowania

• *W serii wydawniczej „Zeszyty Dobrodzieńskie” ukazały się:*

- „Historia Dobrodzienia w datach do roku 2004”
- „Przywilej księcia opolskiego Władysława II dla miasta Dobrodzienia z roku 1384”
- „Historia powstania kościoła parafialnego w Dobrodzieniu”
- „Ło wandrującym kościółku z Zymbowic”
- „Historia powstania Kalwarii Maryjnej w Radawiu”
- „Posługa siostr elżbietanek w Dobrodzieniu 1894–2005”
- „Pludry. Zarys historii miejscowości do roku 1945”
- „Strażacy gmin powiatu oleskiego na dawnej fotografii”
- „Piękno utracone – piękno zachowane”
- „700 lat parafii św. Marii Magdaleny w Dobrodzieniu 1311–2011”
- „O księżętach, królach i przyszłych świętych co w Dobrodzieniu bywali”
- „Prawda i legenda o Karolinie i Karliczku z okolic Dobrodzienia”
- „Otwieramy księgę tajemnic. Kronika Dobrodzienia i jej autor”
- „Dobrodzieński pałac i jego właściciele”
- „Święta Teresa Benedykta od Krzyża. Dobrodzieńskie ślady Edith Stein”
- „Z dziejów narodu semickiego. Dobrodzieńscy Żydzi”

Wydano w okresie działalności
Międzygminnego Towarzystwa Regionalnego
Dobrodzień-Zębówice
dzięki wsparciu finansowemu Iwony i Bernarda Jonczyków

ISBN 978-83-962433-4-8